Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы.

№ 179 (11076) | 1979 чылдың август 3, четверг | 1925 чылда үндезилеттинген | өртээ 2 кеп

ОРБИТАДА ЧАА ШЕНЕЛДЕ

УЖУДУУШКУН БАШКАРАР ТӨП. (СЭТА). Космонавтар Владимир Ляхов биле Валерий Рюмин чер чоогунуң орбитазынга ажылдаа-ла августуң 1-де 157 хонган болгаш «Испаритель» дээр дуржулга аппаратураз-биле ажылдаа эгелээннер. Космоска хааглыг болгаш деңзи чок байдалдарга демиреерни буеталдырар болгаш эргизериниң аргазы-биле яңзы-бүрү түүлдериниң кырынга дуңзаалаа чыпшырарын ол аппаратура-биле кылыр ужурлуг. Дуржулга үеэнде «Испаритель» аппаратураның ажылдаар кеззэ ажык эжик камеразынга турган, а ону станцияның иштинде тургустунган херексел-биле башкарган. Кылдынган хевирлерни черге экказар.

Моон соңгаар «Испаритель» ышкаш, ындыг херекселдер космос аппараттарының болгаш дериг-херекселдериниң яңзы-бүрү кезектериниң кырын кылайтын, дескилээринге ажыглаттынын болур.

Июль 31-де болгаш августуң 1-де «Кристалл»-биле кадмийниң болгаш германийниң сульфидиниң монокристаллын деңзи чок байдалга кылып алырының дуржулгазын база кылган.

Август 1-де космонавтарның эзлчеглиг медицина шинчилелин кылган. Космонавтарның чүрек-дамыр системазының комплекстиг шинчилелин велоэргометрге тускай хемчээлдиг шимчэошкинни кылбышаан, чоруткан. Комплекстиң өрээлдериниң иштинде хейлер составының өскерлириниң байдалын тодарадырыбиле ол кежээ медицина-биология дуржулгазын база кылган.

Экипажтың дыңнатканын болгаш телеметрлиг сиг-налгаларны өзугаар алырга, «Салют-6» станциясын болгаш «Союз-34» корабльдиң иштинде системалары чогумчалыг ажылдап турар.

Владимир Ляховтуң болгаш Валерий Рюминниң кадынның байдалы эки.

Бүгү күш-түү-мал чеминиң белеткелинче

ХҮННҮҢ ЭҢ ЧУГУЛА АЙТЫРЫЫ

Чөөн-Хемчик районнуң ажылчы чону, бүгү совет улус-биле бир демей, боттарының күш-ажылчы күженишкиннерин партияның XXV съездиниң база СЭКП Төп Комитединиң сөөлүндеги Пленумнарының доктаалдарын амыдыралга боттандырарынче угландырып турар.

Районнуң экономиказының кол өзөө мал ажылы, ылаңгыя хой ажылы болуп турар. Мал ажылын хөгжүдеринге делгем чер одарлары-биле чергелештир, тараа болгаш мал чеми культураларны эвээш эвести тарып турары таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар. Сөөлгү чылларда улаштыр каан-халыынга таваржып келгениниң түңнелинде, чер ажылының продукциязы кудулаан. Ол чорук мал ажылына багай салдарны чедирген.

Бо чылын ажыл-агыйлар 45000 га ажыг черде тараа болгаш мал чеми культураларны тараан. Амгы байдалда алырга, СЭКП-ниң XXII съездиэн аттыг, «Искра», «Хөндергей», «Чыраа-Бажы» совхозтарының девискээринде чоокку чылдарда көзүлбээн чаагай тараалар баш тыртып, быштак чемге кирип турар. Карл Маркс аттыг совхозтан аңчыла, өске-даа ажыл-агыйларда ыңдыг тараалар база бар. Тараа-биле чергелештир оът-сигениң үнүжү чер болганда деңдески болган. Бо бүгү чүүлдер СЭКП Төп Комитединиң июль (1978 ч.) Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынга таарымчалыг байдалды тургузуп турар.

Амгы үеде хүннүң эң чугула айтырыы—мал чемнериниң белеткели. Районнуң ажыл-агыйлары ниитиниң малынга 21 муң тонна сигенни, 6780 тонна сенажты, 550 тонна сиген далганын, 1050 тонна будук-бүрүү, 50480 тонна силосту болгаш 24000 тонна саванны белеткээр ужурлуг. Бо чугула сорулганы күүседиринче бүгү күштү мобилизастаан турар.

Июль 30-де байдал-биле алырга, районда ниитизи-биле 5267 тонна сиген, 545 тонна будук-бүрүү, 106 тонна сиген далганы, 390 тонна силос белеткеттинген. «Октябрь 20 чылы» совхоз 1022 тонна сигенни, 54 тонна будук-бүрүү белеткеп, районга социалистиг чарыштык тиилекчизи болуп, шилчиир Кызыл туктуу ийи удаа чаалап алган. «Алдан-Маадыр», СЭКП-ниң XXII съездиэн аттыг, «Тыва» совхозтар сиген белеткээр планнарын 30-31 хуу чедир күүседип, темпиин шапкынчыткан. Ынчалза-даа «Хөндергей», «Сүт-Хол», «Большевик», Карл Маркс аттыг совхозтар мал чеминиң белеткелин оожум темпилиг чорудуп, техниканы, кижи күжүн ол чугула кампанияже кошкак мобилизастап турар.

Деңшилгелиг арга—сенаж салырын ажыл-агыйларын удуртукчулары «сиген эвээш», «тараа чаш» дээр хөөн-биле орайтадып турары шын эвес.

Бора-Тайга, Баян-Тала, Чыргакы, Чадаана көдээ Советтери агитквартиралар дамчыштыр ажылчы чонну сиген белеткээринче эки организастаан, улуг ажылды чорудуп турар. Чадаана хоорай Совети эрткен чылдарныңга бодаарга, эки ажылдап, 90 ажыг тонна сигенни белеткээрин организастаан.

Чөокта чаа СЭКП обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели сиген белеткелиниң темпизиниң кудузун айтыш, ону дүргедириниң немелде хемчегларын алырын негээн. Ону барымдаалааш, районга болгаш ажыл-агый бүрүзүнге немелде хемчегларын ажылдаа кылгаш, боттандырын эгелээн.

Ынчалзажок район бодунуң чарыштыр кожазы Улуг-Хемден хожудап турарын айтыр херек. Улуг-хемчилер июль 30-те чедир 7000 тонна сигенни, 5830 тонна сенажты, 177 тонна сиген далганын, 316 тонна будук-бүрүү белеткеп алган.

Бо хүннерде ажыл-агыйларның сиген шөлдеринде 2284 кижи ажылдап, ооң иштинде 1297 кижи хол кадыры-биле кезип турар. Бир эвес техниканы алыр болза, 54 косилка, 32 дырбааш, 23 пресс, 117 трактор ажылдап турар. Ол дээрге, районнуң хемчээли-биле алырга, хой эвес кижи, эвээш техника сиген белеткелинде хаара тут-тунган-дыр.

Ажыл-агыйлар араазынга техниканы каттыштырып ажыглаарының эгези районда чүгле чаа салдынган.

Школачыларны сиген белеткелинге хаара тударын чамдык көдээ Советтер багай организастаан. Өөренирчилерниң тускай бригадалары тургустунган черлерде оларның кылган ажылдарын ангы түнневейн, ниити сан-түнге кадып турар. Сиген кезериниң, ону шынарлыг белеткээриниң талазы-биле социалистиг чарыш ам-даа массалыг калбарбаан.

«Көдээ электрик тудуг» черинин удуртукчуларының буруузу-биле «Искра» болгаш СЭКП-ниң XXII съездиэн аттыг совхозтарда АВМ агрегаттар ам-даа ажылдап эгелевээн.

Бо бүгү четпестерниң улам-дан районга хүнделе 330—350 тонна сиген, 5 тонна сиген далганы белеткээр онаалда чүгле 250—260 тонна сиген, 2-3 тонна сиген далганы кылдыр чедир күүсеттинмейн турар.

Белеткеп ап болур сиген район девискээринде хой турда-ла, баштай ону белеткеп албайн, Карл Маркс аттыг совхозтуң удуртукчулары Ак-Чыраага сиген белеткээрин чугаа кырынга чорудуп турганын райкүүскомнуң хуралынга шыңгыы шүүмчүлээш, олче тускай бригаданы чорударын дааскан.

Районнуң ажыл-агыйларының ажыл-ишчилери бо хүннерде ниитиниң малынга четчир хемчээлдиг, эки шынарлыг чемнерни белеткеп алыр дээш улуг күженишткинниг ажылдап турар. Бо чугула кампанияда илереттинген четпестерни чайладырывыл хемчегларын районнуң партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнары ап турар. Районнуң девискээринде оъгсигениң үнгени эки. Ынчангаш планнаттынган мал чемнерин бүрүү-биле белеткеп алырыңа болдунар аргазы бар. Ам хамык-ла чүве улуг күженишкин-биле тура-соруктуг ажылдаарындан хамааржыр.

Б. ЧҮДҮК,
улус депутаттарының Чөөн-Хемчик район Совединиң күүскомунуң даргазы.

«Шын» солунунуң КҮШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР ТУГУН бөгүн Улуг-Хем районнуң «Күш-ажылдың хостуу» совхозунда В. Сүктер-оолга удурткан механизастаттынган звенонуң күш-ажылчы чедишкиниңе турасказадып көдүргөн.

Ол звенонуң сигенчилери 809 тонна сиген кезип белеткээр онаалдаын 610 тонна чедирип, 70 хуу кылдыр күүседи берген.

Мал чемниң белеткекчилери! Чемнер белеткээриниң мурнакчыларынга деңнежиңер!

Малга чем белеткелиниң шалыпчы айы чоруп тур

ПАРТКОМ ЧУГУЛА КАМПАНИЯДА

Малга бөдүүн, чулуктуг болгаш холуксаалыг чемнерни бүдүрерин көвүдеирин, шынарын эжиждери бо хүннеривде чугула айтырыг. Келир кыжын ниитиниң малын хур-менди кыш ажырар, ооң продуктулуун бедидер телээде, бистиң совхоз 4770 тонна сигенни, 4430 тонна силосту, 400 тонна будук-бүрүү, 1100 тонна саванны, 2500 тонна чаңгыс чылдыг сигеннерни белеткээр сорулга салдынган.

Амгы үеде ажыл-агыйның девискээринде оът-сигениң үнүжү эки. Ону ажаан алырының, бедик бүдүрүкчүлүг ажылдаарының бүгү аргалары тургустунган, бригадалар, звенолар араазында социалистиг чарыш, политмассалыг ажыл калбарган. Сиген кезилдезинде 10 бригада ажылдап турар.

Бо чугула кампания эгелээр мурнунда-ла партком бригадирлерни шилип алырынче улуг кичээнгей салган болгаш оларның семинарын эрттирген. Сиген кезер машиналарның септелге белеткелиниң байдалын парткомга, сиген кезилдезинге ниити белеткел дугайын кодзо Советтиң сессиязынга чугаалаткан. Бригадалар төптерин коску агитация-биле шимен, лозунгар, плакаттарны аскан, көргүзүглерин дерээн. Совхоз төвүнге бригада бүрүзүнүң хүн бүрүде кылган ажылын демдеглеп турар. Партком политмассалыг ажылдың тускай планын кылгаш, ону боттандырын, ооң дээштиин чедип алырынче коммунистерниң, активчилерниң күжүн угландырган.

Социалистиг чарышты эрткен чылын он хонуктан түнеп турдувус, а бо чылын ону беш хонуктап түнээр болгаш ооң дээштиин чедип алырынче кичээнгейни күштелдирген. Мал чемниң белеткел ажылдарынга ол чарышка бирги черни эзлээн бригадага вымпел болгаш акша шаңналдарын тургускан. Тус-тус мурнакчыларны ортектиг түүлдер-биле шаңнаар.

Шынааларда, шөлдерде калбарган бо чугула ажыл үеэнде мал чемниң белеткекчилериниң культура хандырылгазынче сагыш салын турар. «Азас» агиткультбригаданың составын болгаш сигенчилер ортузунга чорудар ажылының планын июнь айда парткомга чугаалашкан бис. Амгы үеде агиткультбригада Хаан-Аксы, Толбул, Ак-Дазыл ол ынчаар сигенчилерге солун концерттерни бараалгаткан, арткан бригадаларже үнүүшкүннер уламчылавышаан.

Совхозтуң сигенчилер бригадазы бүрүзүнге партком болгаш кодзо Советтиң күүскомнуң кежигүннерин хуваган. Олар ында күш-ажылды организастаашын, политмассалыг ажылды шуут харыылап турар.

Ажыл-агыйда мал чемниң белеткекчилериниң ниитинде 23 коммунист, 56 комсомолчу бар. Олар бо хүннерде ыяг түлүк калбарган ажылга улуг күш болуп, авангардчы ролюн көргүзүп турар. Үш партболуктерни, партия-комсомолдуң үш болуктерни, беш парторганизацияларны дамчыштыр амгы үеде сигенчилер ортузунга организакчы, политмассалыг ажылды чорудуп турар бис.

Бисте бир демдеглексенчиг түүл болза бо чугула кампанияга чыл бүрүде аныктарның идепкейлиг киржип турары болур. Бо чылын бисте комсомолчу-аныктарның беш бригадазын организастаан. Кайы-даа сиген шөлдеринде аныктарның өткүт үннери, шалыпкын ижи хайыккан. Аргы, Хойлуг-Мээс, Эн-Суг болгаш өске-даа чердерде бригадалар баштайгы хүннерден эгелеп-ле шалыпчы ажылдан, чарышка эки көргүзүглерни чедип ап келгеннер.

Бисте мал чемниң белеткелинде четпестер эвээш эвес. Улусчу контролёрларга, активчилерге даянган, ону чайладырывыл боттуг хемчегларын ап турар. Ылаңгыя Хаан-Аксы, Хойлуг-Мээс бригадаларында сигенчилерге мажактаар таварылгалар турган. Улусчу контроль болүү ону хынап көрген болгаш түүшеллерни чугаалажып, катап болдурген. Толбул, Нежиг-Чазы, Ак-Дазыл бригадалары боттарынга берген график планнарны күүсеттейн-организастыг деңнели куду ажылдап келген. Партком ыңдыг байдалды эдер сорулга-биле бригадаже шыырак белеткелдиг механизаторларны немей чорударының хемчегларын алган.

СЭКП Тыва обкомунуң бюрозунуң болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң мал чемин бүдүрерин көвүдедир база шынарын эжиждер талазы-биле доктаалын удуртулга болдургаш, совхозтуң коммунистери, комсомолчулары, бүгү ажыл-ишчилери ниитиниң малынга четчир саныг, эки шынарлыг чем курлавырын тургузарынче, келир кышка үлегерлиг белеткенирине бүгү күштү мөөкнеп турар.

А. КАШКАК,
«Тоора-Хем» совхозта партком секретары.

Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ Н. ЧАУШЕСКУ-БИЛЕ УЖУРАЖЫЫШКЫНЫ

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев Румынияның Коммунистиг партиязының Чингине секретары, РСР-ниң Президентизи Н. Чаушеску-биле август 1-де Крымга ужурашкан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, РКП ТК-ның Политкомиссиязының кежигүнүнге кандидат, РСР-ниң даштыкы херектер министри Ш. Андрей олар беседага киришкен.

Эштер Л. И. Брежнев биле Н. Чаушеску олар Совет Эвилелинде болгаш Румыния Социалистиг Республикада коммунистиг болгаш социалистиг тургузуушкунуң чорун турарының дутайын бот-бодунга дыңнадып, совет-румын харылзааларны хөгжүдериниң, СЭКП-ниң болгаш РКП-ниң араазынга кады ажылдажылганы быжыглаарының айтырыгларын көрген. Ийи чурттуң беш чыл планнарын таарыштыр башкарарының база Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң шугуму-биле-даа, ийи талалыг үндезинге-даа экономиктиг кады ажылдажылганы хөгжүдериниң болгаш бүдүрүлгени кооперастаарының талазы-биле ажыл уламчылаар ужурлуг дээрзинге олар чөпшээрешкен.

Делегей айтырыгларын дутайты санал-оналдар солчуушкуну болган. Боо-чепсекти эндере бүдүрерин болдурбас, дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының хераан чайгылыш чок, улам-на бир дески болгаш ханы бүдүштүг болдурар сорулга-биле хемчегларни алырын Л. И. Брежнев биле Н. Чаушеску соңгаарладып болбас кылдыр санаан. Варшава керээзинин кежигүннери өске-даа күүнелер-биле, ниитиевропа чөвүлел хуралынга киришкен бүгү чурттар-биле кады ССРЭ болгаш РСР Хельсинки актызында кордунген бүгү угланышкынарга, ооң иштинде бүзүрежилгениң хемчегларын калбартырының база политика талазы-биле дүшкүүрлүг чоруктуң чавырлышкынын шериг талазы-биле дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырары-биле быжыглаарының талазынга күженишкиннерни улгаттырар бодалдыг. Ооң-биле холбаштыр 1980 чылда Мадридке болур ужуражыышкынның ужур-дузалыын онзалап демдеглээн.

Хосталган улустарның, расизмге, неоколониалдыг тергиделге удур, хосталга, социал деңшилге болгаш тайбың керээниң тиилелгези дээш кана-даа каттышпастар шимчэошкиниңиң демисели-биле совет болгаш румын улустарның эп-сеткилин өскерлиг чок каттыштырып турарының дутайын Л. И. Брежнев биле Н. Чаушеску медеглээн.

Ужуражыышкын ижин-кара чок, эп-өзүнүң байдалынга эрткен.

(СЭТА).

БЕДИК ШАҢНАЛДЫ ТЫВЫСКАНЫ

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев РКП-ниң Чингине секретары, РСР-ниң Президентизи Н. Чаушескуга август 1-де Ленин орденин тывыскан.

Шаңнал тыпсын тура эш Л. И. Брежневтиң чугаалааны:

— Хүндүлүг эш Чаушеску!

Эштер!

ССРЭ-ниң болгаш РСР-ниң улустарының араазынга акыдыкма найыралды болгаш кады ажылдажылганы калбартырының хераанге ачы-хавыяазын демдеглевишаан бала төрүттүнген хүнүнден бээр алдан харлааны-биле холбаштыр эш Николае Чаушескуну Ленин орденин-биле шаңнаар дугайында Чарлыкты ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму 1978 чылда-ла хүлээп алган турган.

Ол шаңналды бөгүн тыпсыр арга бар болганы мөзээ өөрүнчүг-дүр. Бөгүнгү байырладыг байдалды румын коммунистери совет коммунистер ханы хүндүткелдиг болгаш акы-дуюма күзээшкиннериниң өзүзу-биле көрүп турарының база бир хереченгей кылдыр хүлээп көрген турары күзенчиг-дир. Румын улус-биле найыралды болгаш кады ажылдажылганы бистиң улузувус үнелээр. Утказының талазы-биле яңзы-бүрү совет-румын харылзаалар социалистиг болгаш коммунистиг тургузуушкунуң эрге-ажыктарынга, социалистиг дем каттыштырылгазын улам ыңай быжыглаарынга, бүгү делегейде тайбыңның хераанге ылегелдиг бараан болган турарыяче ынчангаш чайгылыш чок чүткүлдүг бис.

Бедик шаңнал-биле мөзээ байыр чедиришкиннеримни хүлээп ап көрүңер, хүндүлүг эш Чаушеску.

Н. Чаушеску харыы сөс чугаалаан:

— Хүндүлүг эш Леонид Ильич Брежнев!

Эштер!

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң мени шаңнааны болгаш бөгүн Силерниң мөзээ тывысканынар бедик шаңнал—Ленин орденин дээш өөрүп четтиргенимни илередиксей-дир мен.

Румын Коммунистиг партиязының болгаш Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының араазында, Румыния Социалистиг Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң араазында эки, найыралды харылзаалардың илерелин, бистиң чурттарывыстың улустарының бот-боттарын хүндүткелдиг өзүзу-биле көрүп турарының илерелин мөортан база көрүп тур мен. Ооң-биле кады бо шаңналды од харылзааларны хөгжүдериңе, румын болгаш совет коммунистериниң араазынга, румын болгаш совет улустарының араазынга найыралды база кады ажылдажылганы быжыглаарынга мөзөн салымчыныымны үнелээни кылдыр база көрүп тур мен.

Бистиң партиявыс биле бистиң улузувус румын-совет харылзааларны бедин-биле үнелээр. Ол харылзаалар бистиң чурттарывыста социалистиг болгаш коммунистиг тургузуушкунуң, социализмниң, кады ажылдажылганың болгаш бүгү делегейде тайбың-ның ниити хераанның эрге-ажыктарынга таарыштыр бүгү-ле угланышкынларга үргүлүү хөгжүүрүн күзээр бис.

Силерниң мөзээ тывыскан шаңналыңар дээш база бо дугайты мөзөн адымга байыр чедиришкиннери дээш база катап шын-биле өөрүп четтирдим, Леонид Ильич.

Шаңнал тыпсын турда: совет талаадан—СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко, СЭКП ТК-ның Чингине секретарының дузалакчызы А. И. Блатов; румын талаадан—РКП ТК-ның Политкомиссиязының кежигүнүнге кандидат, РСР-ниң даштыкы херектер министри Ш. Андрей, РКП-ниң Чингине секретарының дузалакчызы К. Митя олар турган.

(СЭТА).

ЧААРТЫП ЭГЕЛЭЭН

Бо хүннерде бистиң республиканың найысылалы Кызыл хоорайның төп кудумчуларының бирээзи — Кочетов кудумчузун тудугжулар чаартып эгелээн. Ооң төлевилелин «Красноярскгражданпроект» институдунуң Кызылда филиалының специалистери ажылдап кылган.

Кудумчу чаартыр ажылда «Тыва тудуг» трестиң бүдүрүлгелериниң ажылчыннары хаара туттунган. Оларга «Тыва көдээ тудуг», «Тыва суг тудуг» трестерниң болгаш «Тыва совхоз тудуг» каттыжыышкынының ажылчыннары база дузалажып кирипиен.

Кудумчуну чаартыр талазы-биле тускай штабты тургускан. Ооң удуртукчузу — СЭКП Кызыл хооркомунуң бирги секретары А. И. Пожидаев. Эртенниң-не ук штабтың кежигүннери чыглып, хүнде кылыр ажылдарның болгаш кылдынган ажылдарның дугайында чугаалажып турар.

Улуг-Хемни кежир туткан көвүрүгнүң бетин талазындан хоорайның харылзаа белдиринге чедир өрүкту бир эй хуусаада чаартыры көрдүнген.

МАЛ КЫШТАГЛААШКЫНЫНГА БҮРҮН БЕЛЕТКЕНИР

Фермаларны эки шынарлыг чемнер-биле бүрүн хандырарының, мал кажааларының, чем цехтериниң септелгезин чогуур үеэнде доозарының айтырыгларын августуң 1-де РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң хуралынга чугаалажып көрген.

Россия Федерациязының көдээ ажыл-агый министри Л. Я. Флорентьевтиң плеткелинде, хуралдың киржикчилериниң саналдарында демдеглээнинден алырга, республиканың колхозтары болгаш совхозтары эрткен чылга деңнээрге, малдың база куштуң баш санын көвүдеткен болуп турар. Хой-хой ажыл-агыйларда малдарның продуктулуу өскен, эт, сүт, чуурга болгаш дүк бүдүрери көвүдээн.

Ооң-биле чергелештир мал ажылы оожум темпилер-биле хөгжүп турар ажыл-агыйлар ам-даа эвээш эвес болуп турар. Курск, Кострома, Белгород, Тюмень областарның, Чуваш болгаш Мордва АССР-лериниң колхозтары база совхозтары мал ажылының продукциязын садарының талазы-биле күрүне мурнунга улуг өрелиг болуп турар. Ол хожудаашкын чүгле агаар-бойдустуң таарымча чок байдалдарындан болган боттуг бергелер-биле эвес, харын мал ажылын хөгжүдеринге чамдык совет болгаш көдээ ажылагый органнарының, колхозтарының болгаш совхозтарының удуртукчуларының база специалистериниң талазындан четпес кичээнгей салганы-биле, бар курлавырларны кошкак ажыглааны-биле тайылбырлаттынар.

Республиканың колхозтары болгаш совхозтары фермаларның продукциязын бүдүрерин болгаш садарын дыка көвүдедир ужурлуг деп хуралга онзалап демдеглээн. Ону чедишкиниг күүседир төлээде, яңзы-бүрү болгаш бедик шынарлыг чемнер-биле малды четчир кылдыр хандырары эргежок чугула. Ону боттандырарының болдунар аргазы бар. Мал чеми культураларны 36 миллион гектарда тараан, чайгаар бүткен сиген шөлдери болгаш одарлар 83 миллион гектар. Эрткен чылга деңнээрге, тараа-бобы культураларының тарылга шөлүн 153 муң гектарга калбарткан, даазыл-чемиттерни, бахчи болгаш өске-даа культураларны чогуур үеэнде тарып олурткан, суггаттыг шөлдер болгаш мал чемниң бүдүрүлгезинге чемшчидилгелерни ажыглаары калбарып турар.

Ам Россия Федерациязының девискээринде мал чемниниң белеткелин масса-лыг чорудуп турар. Ол дерекке чүгле көдээниң эвес, харын хоорайларның чурттакчыларының дыка хөй кезээн хаара туткан.

Элээн хөй областарга, крайларга болгаш автономнуг республикаларга хөй чылдыг сигеннериниң бүгү шөлдеринге бирги болгаш ийги кезилдени чоруткан, чамдык ажылагыйлар суггаттыг черлерден үшкү кезилдени доозуп турар. Чемнер бүдүрерин көвүдедир сорулга-биле ийги чаштырылганы калбартып, будук-бүрү чемни белеткеп, ыяш иштиниң, тулааларының, оруктар чаныының сигенни кезип, ногаа, картофель сыытарын, үнүш ажылының өскедаа артынчыларын чыын болер хемчегларни ап турар. Ленинград, Брянск, Псков болгаш өске-даа чамдык областарның ажыл-агыйлары чемнер белеткелин бедик темпилер-биле чорудуп турар. Москва областың партия, совет болгаш көдээ ажылагый органнарының чорудуп турар ажылы кичээнгейни хаара тудуп турар. Бүгү-ле бар курлавырларны ажыглаарынче угланган хемчегларни ында алган. Сиген кезилдезин чүгле чайгаар бүткен дески шынааларда эвес, харын ыяш иштиниң, оруктар чаныдан болгаш өске-даа черлерден кезип, будук-бүрү чемни белеткеп турар. Чемнериниң шынарын бедидери-биле хой түүлдерни кылып турар.

Ынчалзажок чемнер бүдүрерин көвүдедириниң болдунар аргаларын чамдык черлерде бүрүн хемчээли-биле ажыглавайн турар деп, хуралга демдеглээн. Чижээ, Орел областа сиген белеткелиниң планы чүгле 20 хуу күүсеттинген. Архангельск, Ярославль, Тамбов, Пенза, Ульяновск, Курган, Иркутск областарда, Соңгу Осетияда, Кабардин-Балкарияда сиген кезилдезин болгаш чемнер белеткели хожудап турар. Силос болгаш сенаж салырын, витаминниг сиген далганын будүрерин оожум чорудуп турар.

Мал фермаларын септээриниң болгаш чылыглаарының талазы-биле ажылдар республикада калбарып, дериишкиннерни эптеп кылып, чем цехтерин белеткеп турар. Свердловск, Омск областарның, Татар болгаш Башкир АССР-лериниң ажыл-агыйлары бо керекке эки үлегерни көргүзүп турар. Ынчалзажок мал кажааларын кышка белеткээрин хой-хой ажыл-агыйларда, ылаңгыя Новгород, Иваново, Калинин, Ярославль, Пермь областарда, Удмурт АССР-де кошкак чорудуп турар.

Тараа болгаш өске-даа культураларның ажаан алынышкынының, чемнер белеткээрин көвүдедириниң болгаш оларның шынарын эжиждериниң, фермаларны кышка белеткээриниң тодаргай хемчегларин айыткан делгеренгей доктаалды РСФСР-ниң Министрлер Чөвүдели хүлээп алган. Бүгү чүүн малдарның баш санын улам ыңай өстүрерин, малдың продуктулуун бедидерин, мал ажылының продукциязын будүрерин база садарын көвүдедирин хандырар сорулга салдынган.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы М. С. Соломенцев хуралга чүве чугаалаан.

(СЭТА).

Тувинская республиканская библиотека

АНЫЯК ХООРАЙНЫҢ ЭЭЛЕРИ

Каш-ла чылдар мурнунда бо улуг девискээрге чүгле хову турган. Кызылдан машиналыг халдып ора, Хайыракан даанның эдээнге үнүп кээрге, Шагаан-Арыг хоорайның ыраккы хевири көстүп келир болгай. Ам кандыг-дыр, чээ? Буурул баштыг Хайыраканның эдээнге халдып үнүп келирге, бедик даавыстан безин бедий берген радиорелеиг шугумнуп дээрже бедип үнген чараш, ала-шокар дүрүзү сени уткып ап, Чаа Шагаан-Арыг хоорайның кайгамчык келир үеэин бодаарынче сени албадаптар, эргим номчукчу.

Чаа Шагаан-Арыг хоорайның тудуу эгелээнден бээр өскөн өвес чылдар эткен. Ам ол девискээрде хөй-хөй тудуглар кылдыкан. Суур туржук, чангыс бажың безин чок турган черден чаа хоорайның тудуу эгелээн болганда, баштайгы кол айтырыгларның бирээзи — чуртталга тудуу апарган. Ынчангаш ийи-ийи аал чурттаар ыяш бажыңнар, ийи-ийи каът ниити чуртталга бажыңнары, улуг панельден кылган чаңгыс каът, а оон соонда —5 каът чуртталга бажыңнарының тудуу эгелээни ол. Чуртталга бажыңнарын ам-даа хөйү-биле тудар, чаа хоорайның хөй-хөй чурттакчылары моон соңгаар-даа чаагайжыды туттунган, хөй өрөөлдерлиг бажыңнарже көжүп кирери билдингир.

Чуртувустун кайы-даа булуңнарында дег, чаа хоорайның тудуунче хөй-хөй аныяк ажылчыннар, специалистер ээн турар. Оларның чамдыктары ниити чуртталга бажыңнарында чурттаан, боттарының күш-ажылчы күзелсүү-биле хоорайны тутчун, кылчын турарлар.

Бүгү-эвилелдің комсомолчу шалыпчы тудуу Чаа Шагаан-Арыг хоорайда ам Совет Эвилелинің 40 ажыг нацияларының ооллар, кыстары, чаңгыс пенин үлдери дег, эп-найыралдыг чурттаан, ажылдаан, аныяк хоорайның тудугларын хүнден хүнче улам калбарты тудуп бар чоруурлар. Ам оларның чамдыктары — чаа хоорайның ээлериниң ажылдап, тургусчун турары объектилериниң чедип, чамдыктарының бодалдарын дыңнаптаалынар.

— Долгандыр көрүнер-даан: тудуг-ла тудут. Комсомолчу шалыпчы тудуг болганда, тудугжуларывыстың хөй кезии — аныяктар. Оларның демниг ижиниң ачызында чедип алган чедишкиниривис база эвээн эвеслe болгай. Көрүнер-даан, тудугларны. Оларның ажылдыдыр — деп, «Шагонартижстрой» трестиң партбюро секретары Салчак-оол Тукаевич Ондар биске чугаалап чорду. Шынап-ла, объект бүрүүзүнде ажыл хайнышыныңныг, долгандыр коерге-ле, тудуглар, ында ажылдап турар кижилер.

Бирги каңдын шору бедидир салып үндүре берген тудугга келириивске, краның демир оруктарда машиаан ыды, оон медээн дыңнадды. Чүүктү дүжүрүп алган соонда чазык шырайлыг, шилгедек тудугжу бисче углапты. Ол — «Тыва кедэ тудут» трестиң 586 дугаарлыг мехколонназының тудугжуларының кылып турар объектизи болду.

— Мени Көк-оол Сандаков дээр ийин— дээш, бистин-биле амыр-менди солушкан соонда, тудугжу чугаазын эгеледи.— Бистиң трестиң тудугжулары Чаа Шагаан-Арыг хоорайның хөй-ле оъектилериниге ажылдаан. Бо хире аттыг-чарлыг улуг тудугда ажылдап турарывыска чоргаарланыр бис. Черле мыдыг болгай, чажыргаш канчаар, чамдык бергелер тургулаардыр: тудуг материалдары-даа чедишпейн баар, чурттаар бажыңнар-даа негеттине бээр. Ылангыя бо тудутта ажылдаары-биле чурттуң хоорайларындан келген чамдык аныяктарга хөй-ле үүлдер негеттинер боор-дур. Ам канчаар боор, тудугну бодувус кылыр, ойнаар-хоглээриниге, дыштанырыңа хөрек объектилерни тудугжулар боттарывыс-ла кылыр болгай бис — деп, ол чугаалай-дыр.

Хоорайның күрбаңкызының болгаш ажаалга кассазының тудуунда ажылдап турар ол бригаданың ажыл-ижи мактаалдыт. Дуржулгалыг бригадир, Тыва АССР-ниң алдарлыг тудугжузу Василий Самдан ында ажыл-ишти эки организастаанындан күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү бедик, планныг опаалдалар доктаамал ажыр күүсеттинин турар.

Тудугжу бригаданың нежигүү, дашчы Иван Мухов эткен чылын Киевтен келген. Тудугжу эш-ооруу-биле бир демей, Иван Васильевич чаа хоорайның тудуунда кызымак ажылдап турар.

— Киевте тудуглар база хөй-ле, Чаа черлер, чаа тудуглар база солун-на болгай. Ынчангаш ында келгеним бо — дээш, ол уламчылайдыр.— Чуртумче дедир ээп чоруур дугайында бодал менде чок ийин. Чаа Шагаан-Арыг хоорайның тудугжузу болганымга чоргаарланыр мен.

Алдарлыг тудугжу В. Самданның бригадазының ишчилери хүлээлгезин медереп билир, эгелээн хөрээн эчизинге чедирбээнде тура дүшпес эрлер болду.

— Чаа конструкциянын улуг панельдит бажының тудуп турарывыс бо. Маңаа ционалчы бригада деп адап турары база таварылга өвес. Ында тыва, орус, белорус, хакас, немец болгаш оон-даа өскө нацияның ооллары демниг ажылдап, чаа хоорайның тудугларын чогуур хуусаазында ажыглалга киирер дээш шалыпкын ажылдап турарлар.

Кызымак ажыл-ижи-биле эш-ооруның хүндүткелин чаалап алган тудугжулар ол интернационалчы бригадада хөй. Кады ажылдап турар эш-ооларны, болунуң дугайын комсомолчу Иван Зауэр мынчаар чугаалаан:

— Сонгу Казахстан чурттуг кижи мен. Шериг хүлээлге эрттирип турувуста, Тывада улуг тудут эгелээн деп дыңналды. Эжим Владимир Афнин-биле комсомолчу путёвка алгаш, ында кээн ажылдай бердивис. Ажылыыс солун-даа, харыысалгалыг-даа. Ынчангаш ооруус Станов Хертек, Маадыр-оол Салчак, Виктор Егоров, кран башкарыкчызы Рая Барашкова болгаш оон-даа өскелер-биле кады чаа хоорайның тудуунда кызымак ажылдап тур бис.

Владимир Руновтуң бригадазы 40 аал чурттаар бешки ажылдаан. Ажыглалга келир чылын киирер бис—деп, республиканың алдарлыг тудугжузу Иннокентий Маркелович Карновтун удуртканы бригадазынга келириивске, тудугжу Станов Хертек чугаалады. Бригадири объектиде чок болганындан тудугжуларның ажыл-ижинин дугайын ол биске чугаалап берди.

И. Карновтуң удуртканы тудугжу бригада 20 кижилиг. Чүгле планныг опаалдаларын күүседир дээш эвес, а тудугнуң шынарынче, тудуг материалдарының камналгазынче бо бригаданың нежигүүнери, кичээнгейни угландырып турарындан ажылдың шынары эки. Бо бригаданы интернационалчы бригада деп адап турары база таварылга өвес. Ында тыва, орус, белорус, хакас, немец болгаш оон-даа өскө нацияның ооллары демниг ажылдап, чаа хоорайның тудугларын чогуур хуусаазында ажыглалга киирер дээш шалыпкын ажылдап турарлар.

Комсомолчу соруккур ажыл-ижи-биле эш-ооруңе үлегерин көргүзүп турар мурнакчы тудугжулар ында хөй. Ылаңгыя бешки разрядтың каңнакчы-монтажниги Анатолий Латушко, тудугжулар Владимир Качало, Сергей Лавренков, Леонид Бузмаков, кран башкарыкчызы Марина Самкова болгаш оон-даа өскелериниң ажылы мактаалдыг.

Аныяк хоорайының амыдыралында чамдык чедир кылдынмаан ажылдарның дугайын комсомолчу тудугжулар база чугаалап, ылаңгыя аныяктарның дыштанылгазын организастап турарында четпестерге база доктаадылар. Чедир кылдынмаан ажылдар шыпап-ла хөй. Оларны бис маңаа адаваалыңар, чүге дээрге трестиң-даа, комсомолчу тудуг штабының-даа, ВЛКСМ райкомунуң-даа ажылдакчыларына аныяктарның кол негелдези билдингир — аныяктарның дыштанылгазын организастаарынче кичээнгейни күштелдирери. Ынчалза-даа каңнакчы-монтажник Анатолий Латушко мынча диди:

— Чаа хоорайның тудуунга баштайгы үениң бергелери турбайн канчаар. Делгем залдарлыг Культура бажыңы, танцылаар төл, спорт комплекизи чок. А белен чүве кайда турар боор. Биске, аныяктарга, ону кым тудуп бээрил? Ону тудуп кылыры—боттарывыстың хөрөөвис-тир. Боттарывыс ону кылыр, чаа хоорайга чурттаар ужурлуг бис. Белен чүве маңаа олурарга үүле бүтпес ийин.

Бүгү-эвилелдің комсомолчу шалыпчы тудуу — Чаа Шагаан-Арыгның тудуг объектилери хүнден хүнче улам бедип, оон ажыл-ишчи аныяк тудугжулары — чаа хоорайның чурттакчылары аныяк хоорайы-биле деңге өзүп, ажыл-ишке дадыгып турарлар. Хоорайга чаа-чаа иудумчулар немежип, каът-каът бажыңнар оон сан дорт кудумчуларынга тургулаптар. Оларның дыка хөйүнүң тудуу эгелээн. 2—3 каът бажыңнар Чаа Шагаан-Арыг хоорайда ам чаа чүүл өвес апарган, оларның саны көвүдээн. Бо бүгү — ажыл-ишчи тудугжуларның, шеверлекчилерниң, сантехниктерниң болгаш оон-даа өскө профессиялың кижилериниң кызымак, шалыпчы күш-ажылының ачызында чедип алдынган. Моғаг билбес, доспес чүректиг, күзел-соруктуг чалыы назынның хоорайы, Бүгү-эвилелдің комсомолчу шалыпчы тудуу—Чаа Шагаан-Арыг хоорайның ээлери ынчаар чурттап, ажылдап турарлар.

М. КАЛЧАН,
«Шынның» тускай корр.

Чаа Шагаан-Арыгның тудугларында

ЧАРЫШТЫҢ ТИИЛЕКЧИЛЕРИ

Малга чем белеткээр талазы-биле Улуг-Хем районнуң ажыл-агыйларының сөөлгү он хонукта социалистиг чарыжының түүнелдерин СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң каттышкан хуралында үндүрген. Июль 21-ден 31-ге чедир районда ниитизин-биле 7508 тонна сиген, азы план 34,1 хуу, 6870 тонна сенаж—117,8 хуу, 279 тонна витаминиг сигеп далганы—23,8 хуу, 430 тонна будук-бүрү—43 хуу белеткеттинген.

Мал чеминиң белеткелинде хаара туттунган кижилериниң ортузунда организакчы, масса-политиктиг ажылдарны күштелдиргениниң түүнелинде «Күш-ажылдың хостуу», «Улуг-Хая», «УТКА 25 чылы» совхозтар бо чугула кампаниянның темпизин дүргедедип, эки көргүзүүлерни чедип алган.

Бар арга-курлавырларны долу ажыглан тургаш, сөөлгү он хонукта мал чеми белеткээр ажылды улам шапкынчытканы база бедик көргүзүүлерни чедип алганы дээш районнуң ажыл-агыйларының аразында чарышка «Күш-ажылдың хостуу» совхозту (директору И. Байчоров, партком секретары О. Седин) тиилекчи кылдыр санаан. Мурнакчы ажыл-агыйга СЭКП райкомунуң, райкүүскомнуң база ВЛКСМ райкомунуң шилчиир Кызыл тугун акпа шаңналы-биле кады тывыскан.

Б. МААДЫ.

* * *

Бии-Хем районунуң ажыл-агыйлары бо хүннерге чедир ийи муң беш чүс ажыг тонна сигеннин сараттан, планын 17,3 хуу күүсединнген. Хөй сигеп белеткээр дээш совхозтар аразында социалистиг чарышка «Өөк» совхозтуң мал чемниң белеткекчилери өскелерин мурнап, сес чүс ажыг тонна сигеннин белеткээн. Сөөлгү он хонукта «Хадың» совхоз темпизин азаан дүргедеткен. Ук ажыл-агый 218 тонна сигеннин сараттан алган.

Районда звеноолар аразында чарышка «Кызыл тараачын» совхозта Семён Чекулаевтиң удуртканы коллективи тиилекчи болуп, он хонукта 130 тонна сигеннин белеткээн. Ол коллективке партия райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун тывыскан.

К. ХЕРТЕК.

* * *

Чөөн-Хемчик районнуң «Сүт-Хөл» совхозунуң төвү — Суг-Аксы суурнуң улуг, биче чурттакчылары ниитизиниң малынга чем белеткээр ажылче бо хүннерде массалыг-биле кирген. Олар аңгы-аңгы коллективтерге үүлгеш, тускай улуг-нормалыг ажылдап турарлар. Планныг опаалдазын шалыпчы күүседип, мурнакчыларга сападып турарлар эвээш эвес.

Совхозтуң контора аппарадының ажылдакчылары Николай Донгактың удуртулгазы-биле Алаак деп черден 10 тонна сигеннин хол-биле кезип белеткээн. Ам-даа ол хире сигеннин белеткээрни олар хүлээнип турар.

Совлгу он хонуктуң түүнели-биле планныг опаалдазын 150 хуудан кудулаттайн кедген Б. Моңгуш, О. Кара-Сал олар түс-түс шаңналдарны алганнар.

(Бистиң корр).

Идеология ажылының дээштии дээш

КИЖИЗИДИКЧИ САЛДАРЫН КҮШТЕЛДИРЕР

Өвүр районнуң «Торгалыг» совхозунга партком хуралы болган. СЭКП ТК-ның «Идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылды улам экижидер дугайында» доктаалының күүселдезиниң болгаш совхозта идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылдың канчаар чоруп турарының дугайында илеткелди партком секретарының оралакчызы М. Кечил-оол кылган. Хуралга совхозтуң 130 коммунистери олурушкан, он ийи кижи санал берген.

Идеологтуг, политика-кижизидилге ажыл талазы-биле партком чамдык хемчегларни боттандырып чоруткан дээрзин илеткелчи демглээн. Совхозта «Билиг» ниителелиниң үш эге организациязы бар. Ында шупту 25 лектор хаара туттунган. Фермаларга, малчын бригадалар, төптериге, бүдүрүлге черлериниң ажылчыннарына болган он беш лекция, беседаны 620 ажыг кижи дыңнаан. Ол ышкаш хоочун пропагандист, дуржулгалыг лектор, Чаа-Суур ортуман школаның директору В. Шарай-оол мөзүшнар кижизидилгезиниң, күш-ажыл, эртем болгаш культура темаларына лекцияларны совхозтуң аныяктарының мурнунга алаан каш удаа номчаан. Бичии уругларның эстетиктиг кижизидилгезинге хамаарышкан сүмелерни ада-иелерге бала ол бергилээн.

Торгалыг болгаш Чаа-Суур суурларының чурттакчыларына, фермаларга, бригадалар төптериге, совхозтуң девискээринде чурттакчылыг чер бүрүзүнге эртилээн бойдус камгалалының дугайында лекцияларны хоочун лектор М. Чамбал-оол он үш кезек черге номчаан. Аңаа 364 дыңнакчы олурушкан.

Ынчалза-даа бойдус камгалалының талазы-биле тус черде көдээ Советтиңниң контроль чогун, четпес ажылын ажыглаан, Чаа-Суур девискээринде Чайлаг-Хем, Кажаалыг-Өзеп деп черлериниң мыныдыг дүвүренчиг байдал турда совхозта удуртур органнар чүүү бодап турарын деп аныяк коммунист П. Палапай саналдаан.

Совхозта партия эге организацияларында 57 агитатор, 15 политинформатор ажылдап турар. Оларның 43 кезек черге эрттирген политинформацияларына болгаш суртаал ажылынга шупту 2560 кижи олурушкан. Агитаторлардан Д. Делгер-оол, Н. Билчиир, Т. Сандан, политинформаторлардан М. Лайзаа, Д. Дамбаа, К. Далай-оол болгаш өскелер-даа идепкейлиг ажылдап турар.

Коллективтерге болгаш чоннуң чурттап турар черниң аайы-биле масса-политиктиг ажылды күштелдирерин болгаш ажыл-агыйжы чорудулгаларның кижизидикчи салдарын улгаттырар дээш удуртукчу кадрларның харыысалгазын бедидирин парткомдан хурал негээн.

Т. ДАМБАЖЫК.

Үнүштерниң физиология институду

МОСКВА. ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Үнүштерниң К. А. Тимирязев аттыг физиология институду үнүштерниң физиологиязының талазы-биле Совет Эвилелинде хоочун болгаш төп эртем чери болуп турар.

Оң сорулгазы — өзүлдениң чорудулгазының иштики организациязының болгаш оларның-биле башкарылга оруун тыварының фундаменталдыг шинчилелдерин чорудары. Оң-биле кады институт дараазында айтырыгларны база шиитпирлеп турар: үнүштерниң бедик продуктулуунуң үндезини — фотосинтез; будүмелдер солчулгазы болгаш оларны курлавырлаары; физиология талазы-биле идепкейлиг будүмелдер дузазыбиле үнүштерниң өзүлдезиниң башкарылгазы; таарымча чок байдалга үнүштерниң шыдамыы болгаш ону улам экижидери.

Бо айтырыглар үнүштерниң продуктулуун бедидериниң аргаларын дилеп тыварынче угланган.

Бодунуң ажылдап келген үезинде институт үнүштер физиологиязының талазыбиле дыка хөй ажыдыышкыннарны кылып, улус ажыл-агыйынга ажыктыг сүмелерни берип келген.

ЧУРУКТА: биология эртемниериниң кандидады Г. А. Слободская фотосинтез лабораториязында чигир свёклазының бүрүлериниң фотосинтезиниң потенциалдыг күжүн тодарадып тур.

О. КУЗЬМИННИҢ фотозу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Кибернетика институдунда

КИЕВ. УССР-ниң Эртемнер академиязының Ленин орденниг кибернетика институдунуң коллективи онгу беш чылдың чылдарында төлевилел кылырының, башкарылганың болгаш болбаазырадылганың автоматчыткан системаларының бедик шынарлыг программа-техниктиг комплекстериниче угланган фундаменталдыг болгаш дузалал шинчилелдерни күүсеткен.

Эртем болгаш техника талазы-биле институттуң бо чижектиг ажылдарынга ССРЭ-ниң болгаш УССР-ниң Күруне шаңналын тывыскан.

Будүрүлгениң ажыктыы, ажылдың шыкары дээш Бүгү-эвилелдің социалистиг чарыжынга идепкейлиг киришкени болгаш 1978 чылдың планныг опаалдаларын чедишкиннии күүсеткени дээш институт СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның шилчиир Кызыл тугу-биле шаңнатпышаан, ССРЭ-ниң УАЧД-де Бүгү-эвилелдің Хүндүлел самбыразынга киирткен.

ЧУРУКТАРДА. УССР-ниң Эртемнер академиязының вице-президентизи, кибернетика институдунуң директору Социалистиг Куш-ажылдың Маадыры, академик Виктор Михайлович Глушков; кибернетика институдунуң саналга төвүнүң машина залында.

В. РЕПИКТИҢ фотозу. *СЭТА-ның фотохрониказы.*

«Ш ы н н ы ң»

материалдарының изи-биле

БАРААЛГАДЫР

Чогаалчы К. Кудажының Хендергеден бижээни «Быжыг ээрилге» деп эгелиг чүүлү бо чылдың июнь 22-де солунга парлаттынган. Жданов аттыг совхозтуң төвүнге болгаш чурттакчылыг черлериниге артистер четпейн турарының дугайында ында шугумчүлээн.

Тыва АССР-ниң культура министриниң оралакчызы А. Ф. Емельяновтуң биске дыңнатканы:

Ак-Тал суурга болгаш малчыннар турлагларына агитбригада Улуг-Хем районнуң төвүнден үшкү кварталда чаңгыс эвес үнүүшкүнү кылын, бүгү тала-биле бараалгаар.

ЭВИЛЕЛДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРДА

ЭСТОНИЯ: эртем биле практиканың эвилели

Таллиннің электротехника заводу келир чылдың планында көрүнген продуцилны будүрерин эгелей берген. Ол дээрге электри-биле өзилдирин каңнаар тургузуларга хереглээр чартык дамчыдыкчылыг херекселдер-дир. Заводтуң коллективиниң тускай институттуң эртемденнери-биле ажыл-агыйжы харылзаазы маңаа салдарлыг болган. Оларның аразында керээ чардынган, дериг-херекселдериниң төлевилелин институт хуусаа бетинде доозары, а будүрүлге ону дүрген шингээдири керээде көрдүнген. Эртемденнериниң чогаадыкты бригадазында заводтуң төлээлекчизи база бар. Төлевилели кылдынган дериг-херекселди заводка кылып эгелеп, төлевилелдің долу комплекизи доостуру бидек, дуржулга кылыр херекселди будүрүп, оон массалыг-биле будүрүп үндүрер. Чаа херексел эргизиндеп бижыг болгаш ажыктыг болган.

АЗЕРБАЙДЖАН: өннуктеррнин дузазы-биле

Бакунуң кан канаттар заводунда чоокта чаа ажыглалда кирген чартык автоматтар демир сывырындакты каш секундада-ла барабанга орааштар. ГДР-ге белеткээн бо автоматтар нефть ажылдакчыларына, тудугжуларга, геологтарга хереглээр продукция будүрерин дыка көвүдеткен.

Чыл төнчүзүнге чедир социалистиг кады ажылдажылга чурттарының дузазыбиле будүрүлгелерде станоктарның улуг кезиин чаартыры көрдүнген.

КАЗАХСТАН: Иртыштың кырында каттар

Павлодарда баштайгы он ийи каът чартык төгерик хевирлиг бажыңның тудуу хоорайның чаа микрорайонунда эгелээн, оон төлевилелин ында уруглар ойнаар хөй шөлдерни хаттан камталаар кылдыр кылган. Хоорай Совединиң организастааны область төвүнүң эң эки тудуу дээш деп конкурстуң түүнелинде ындыг төлевилел кылдынган.

Москваның, Ленинградтың база Алма-Атаның шеверлекчилери Иртыштың эриктеринге 12—16 каът бажыңнарының архитектурлуг чараш ансамблин тургуварын шиитпирлээн. Оларның төлевилелин ажылчын коллективтерге калбаа-биле чугаалашкан. Төлевилелде павлодаржыларның бойдус байлаанга памналгалыг болур талазы-биле кузелин ооренип көрүп, таарыштыр эптиг кылдыр шиитпирлээн.

Улусчу депутаттар кудумчулар чаагайжыдар комиссиларны баштаан, олар тудугнуң болгаш хоорайның чаагайжыдылгазын хынап турарлар. Депутат постулары төлевилел институдунда, бажың тудар комбинаттарда, тудуг шөлдеринде тургустунган.

БЕЛОРУССИЯ: садтың чайгы дүжүү

Белоруссияның садтарының фруктулары, каттары бо чылын эрте бижып, чаагай дүжүүтү берген. «Брилево», «Зибки» болгаш өске-даа тускай кат, чимис будүрер ажыл-агыйлар агаар-бойдустуң таарымча чок байдалы турза-даа, яблок, груша, инек-карав, малина болгаш өске-даа каттарның чайгы сорттарын ажаап эгелей берген.

Республикада 160 муң гектар шөлдүг девискээрде 30 совхоз-фабрикалар турустунуп турар. Оларның бирээзи-ле муң гектар шөлге чимистиг чавыс ыыштарны тарыыр. Ындыг ыыштар ийи-үш чыл болгаш чимизин берип эгелей бээр, оон дүжүүнү ажаары белен.

(СЭТА-ның корр).

СААНЧЫЛАРНЫҢ ЧЕДИИШКИНИ

Бии-Хем районнуң совхозтары малдың баш санын өстүрер талазы-биле чамдык эки көргүзүүлерни чедип алган. Чүс хойга опааштыр «Бызыл тараачын» совхоз 85 хураганны алган. Ында хойжу Бичеоол Оолак чүс хойдан 115 хураганны ап, районда бирги черде болган.

«Хадын» совхозтуң хойжузу Виктор Монгуш чүс хойга опааштыр 103 хураганны өстүрүп доруктурган.

Районда чаарби беш саанчы бирги чартык чылда бир инекке опааштыр 1110-дан 1450 килограмм сүтү саап алган. Чарышка Туран фермазының саанчызы Любовь Романова тиилекчи болуп, бир инекке опааштыр 1470 килограмм сүтү саан алган. «Саян» совхозтуң саанчызы Мария Тимкина 1433 кг сүтү саап алган, мурнакчыларның одурүүнда кирген.

К. ХЕРТЕК.

КАЖАН ТУТТУНАРЫЛ?

Сут-Хөл совхозта Ишкин салбырның Хөр-Тайга суурга эвээн каш чылдар мурнунда аъш-чем болгаш үлетпүр барааннар магазинин чаңгыс бажыңга мөңнеп тургускан. Ынчан суурнуң чурттакчы чону болгаш ол үеде чонга садар хереглел барааннарының ассортиментизи эвээн турганы-биле ол магазинниң шөлү четчип турган.

Ам ол байдал өскерлип, суур өзүп, чурттакчы чон өскүдеп, чоннуң хереглел барааннарының ассортиментизи элбээн. Ынчангаш ол магазинниң хемчээли амгы үениң негелдезинге дүүшпестеп, дыыпыжаан.

Суурга чаа хевирниң магазинин тудуп тургузар айтырыгны дарый шиитпирлээрибиле онгу беш чылдың эгезинде үлетпүр болгаш аъш-чем барааннарының ийи кезек магазиннерин тударынга акшаны тускайлап үндүрген. Ынчалза-даа ол магазиннерниң тудуун ам-даа эгелеп, биезиле эрги, дыкпыш чаңгыс бажында турбушаан. Ону септээр айтырыгже Сут-Хөл рабпоп баштаар черинин ажылдакчылары чогуур кичээнгейни база салбайн келгениниң үнүрундан орта одаттынмас, соок, септеттинмээн магазинге оон садыгжылары ажылдап турарлар. Бо үеэи келген айтырыгларны шиитпирлээр талазы-биле Роспотребсоюзтуң болгаш Сут-Хөл рабпоптуң баштаар черлери чүүү бодап, кандыг хемчег ап турар ирги?

А. МОНГУШ.

«КҮШ-АЖЫЛДЫҢ ХООЧУНУ» МЕДАЛЬ-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

(Эгеан № 177 «Шында»).

Наталья Степановна Невожина — пенсионер.
Трофим Меркурьевич Невожин — пенсионер.
Матрена Павловна Немкова — пенсионер.
Евдокия Семеновна Непомнящих — пенсионер.
Анна Ефимовна Никитина — пенсионер.
Ульяна Логиновна Новикова — пенсионер.
Дора Кондратьевна Носкова — пенсионер.
Анна Ивановна Орлова — пенсионер.
Капитолина Витальевна Орлова — пенсионер.
Аграфена Павловна Осипова — пенсионер.
Степанида Иосифовна Перлухина — пенсионер.
Александр Иванович Петрук — пенсионер.
Анисия Ильинична Плехова — пенсионер.
Таисия Зиновьевна Плотникова — пенсионер.
Ефим Степанович Полев — пенсионер.
Илья Иванович Поминов — пенсионер.
Петр Степанович Помякшев — пенсионер.
Алексей Егорович Попов — пенсионер.
Алексей Карпович Пономоренов — пенсионер.
Петр Александрович Попов — пенсионер.
Антонина Ефремовна Попова — пенсионер.
Георгий Андреевич Прончатов — пенсионер.
Иван Степанович Прибытков — пенсионер.
Дмитрий Симонович Проскуряков — пенсионер.
Аполинария Алексеевна Пушкарева — пенсионер.
Акулина Михайловна Разыграева — пенсионер.
Ефросинья Николаевна Рачковская — пенсионер.
Екатерина Яковлевна Рогова — пенсионер.
Геннадий Николаевич Рыжов — пенсионер.
Варвара Павловна Сайгутина — пенсионер.
Матвей Дмитриевич Сайгутин — пенсионер.
Сыгырта Сандановна Салчак — пенсионер.
Манган-оол Чамбалович Салчак — пенсионер.
Норжунмаа Кыскаевна Салчак — пенсионер.
Леонид Савельевич Саняров — пенсионер.
Дарья Федосеевна Сараева — пенсионер.
Федор Владимирович Саратов — пенсионер.
Анастасия Федоровна Саржакова — пенсионер.
Евросинья Евдокимовна Саврюгина — пенсионер.
Николай Васильевич Семёнов — пенсионер.
Ирина Фотеевна Серебрянникова — пенсионер.
Петр Егорович Середкин — пенсионер.
Адольф Оттович Сморгас — пенсионер.
Вера Павловна Сироткина — пенсионер.
Егор Петрович Ситолов — пенсионер.
Анастасия Филипповна Скляренко — пенсионер.
Афанасий Арсентьевич Соколов — пенсионер.
Татьяна Петровна Соколова — пенсионер.
Мария Антоновна Сорокина — пенсионер.
Валентина Степановна Соулич — пенсионер.
Александр Данилович Спирин — пенсионер.
Мария Леонтьевна Стародубцева — пенсионер.
Петр Георгиевич Старыгин — пенсионер.
Агафья Никитична Столбова — пенсионер.
Владимир Иванович Столбов — пенсионер.
Понжай Блазановна Сымчан — пенсионер.
Евгения Петровна Сырьева — пенсионер.
Прасковья Ермолаевна Таламатова — пенсионер.
Анисья Исаковна Ташкина — пенсионер.
Лукерья Илларионовна Тинникова — пенсионер.
Федор Павлович Тинников — пенсионер.
Григорий Евгеньевич Тихонов — пенсионер.
Василий Григорьевич Тулин — пенсионер.
Иосиф Васильевич Тюдешев — пенсионер.
Степан Харитонович — Федоряев — пенсионер.
Татьяна Петровна Федяева — пенсионер.
Ольга Ивановна Филимонова — пенсионер.
Достаг Бозинович Хомушку — пенсионер.
Роман Миронович Хорунжин — пенсионер.
Чаима Чамбаловна Чалбакай — пенсионер.
Василий Родионович Черепанов — пенсионер.
Герасим Андреевич Черепанов — пенсионер.
Татьяна Сергеевна Черепанова — пенсионер.
Ульяна Терентьевна Черепанова — пенсионер.
Таисия Трофимовна Черниговцева — пенсионер.
Елена Викуловна Черноусова — автовокзал кассири.
Евгений Родионович Чихачев — пенсионер.
Василий Павлович Чуриков — пенсионер.
Вера Михайловна Чурикова — пенсионер.
Анна Федоровна Чученко — пенсионер.
Пелагея Ивановна Шалыпина — пенсионер.
Петр Федорович Шалыпин — пенсионер.
Гавриил Антонович Шандаков — пенсионер.
Пелагея Павловна Ширямина — пенсионер.
Анна Федоровна Шишкова — пенсионер.
Галина Валентиновна Шлепская — пенсионер.
Василий Климентьевич Шутов — пенсионер.
Илья Варламович Щелкунов — пенсионер.

Кырганнар болгаш инвалидтер бажыңы

Ирина Ивановна Антонова — пенсионер.
Виктор Ковалевич Елзак — пенсионер.
Иннокентий Гаврилович Иванов — ажылчын.
Мартемьян Максимович Калимов — пенсионер.
Мария Ивановна Калимова — пенсионер.
Ульяна Васильевна Огнева — пенсионер.
Хорлуу Шомбутовна Салчак — пенсионер.
Семен Чыргаланович Чапта — пенсионер.

«Кызыл Тук» совхоз

Мухамед Кургакович Абидов — пенсионер.
Степанида Харитоновна Ашихмина — пенсионер.
Александра Яковлевна Белозерова — пенсионер.
Прасковья Васильевна Белозерова — пенсионер.
Манчымаа Морзековна Борзек — пенсионер.
Евдокия Васильевна Бычкова — пенсионер.
Гавриил Уважаевич Дошьян — пенсионер.
Макпан Манчыпаевна Дошьян — пенсионер.
Вера Витольевна Жидеева — пенсионер.
Анфилофий Михайлович Карпов — пенсионер.
Мария Наумовна Козлова — пенсионер.
Овураж Доктуевич Кол — пенсионер.
Сендинмаа Токсаровна Мундурга — пенсионер.
Анна Кирилловна Мурыгина — пенсионер.
Дутаржап Тыдырлановича Орай — пенсионер.
Калчанай Динзуевна Орай — пенсионер.

(Уланчылыг).

НАЙЫРАЛДЫҢ МАРШРУДУ-БИЛЕ

БУРЯТ АССР. Совет Эвилелиниң акыдуңма чону биле Моол Арат Республиканың чону Халхин-Голга япон эжелекчилерни чылча шапканының 40 чыл болганын бо чылын демдеглээр. Ол хүнге «Дружба-79» деп интернационалчы автомаршрутту тарасаатган. Ол совет болгаш моол улустуң дайынчы алдарының тураскаалдыг черлерин таварыыр. Ульяновскиниң автозаводунуң вездеходтары Моолдуң 5 муң километр оруктарын эрткен. Найыралчы маршрутка Халхин-Голга тулчуушкуннуң киржикчилери-биле, бүдүрүлгениң мурнайчылары-биле ужуражылгалар болгаш ССРЭ биле МАР-ның Чепсектиг Күштериниң кады ажылдажылгазының база ийи чурттуң акыдуңма, бызыг найыралының дугайында беседалар болгулаан.

ЧУРУКТА: (солагай таладан оң талаже): маршруттуң киржикчизи, Улан-Батордан келген ажылчын С. Балдорж; Халхин-Голга тулчуушкуннуң киржикчилери — Ленин орденниг А. Хохлов, МАР-ның маадыры Ш. Гонгор, ДОСААФ-тың Бурят обкомунуң даргазының ораланчысы В. Ольховатский, МАР-ның күш-ажыл маадыры, Улан-Баторнуң автосептелге заводунуң ажылчыны Ц. Шархуу.

В. МАТВИЕВСКИЙНИҢ фотозу.

СЭТА-ның фотохрониказы.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң медеглели

ХЕЛЬСИНКИ. (СЭТА). Европага айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле чөвүлеа хуралдың Түңнел актызынга ат салганындан бээр август 1-де дөрт чыл болганынга холбаштыр Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели медеглел парлап үндүрген.

Ниити-европа чөвүлел хуралының Түңнел актызынга үндезилээш, делегейге кады ажылдажылганың болгаш дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының талазынга эрткен дөрт чыл дургузунда чедип алдынган депшилгелиг үүлдерге Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели байыр чедирип турар. НАТО-нуң эң дайынзырак болуктериниң дүшкүүрлүг чорукту чавырылыышкынының херээн баксырадыр дээр оралдажыышкынары турзажок, бүгү делегейде тайбың улам идегелдиг апарганын Чөвүлел демдеглээн.

Стратегтиг шавар халдаашкын боо-чепсектерин кызыгаарлаар дугайында Совет Эвилелиниң болгаш Каттышкан Штаттарның аразында чоокта чаа ат салынган керээни делегейниң хөй-ниитизи болур-чогууру-биле үнелеп, боо-чепсектерни, ылаңгыя ядролуг чепсектерни эндере бүдүрерин болдурбазынче угланган орукка ону чугула базым кылдыр санап турар деп медеглелде онзалап демдеглээн.

Ниити-европа чөвүлел хуралының Түңнел актызының негелделерин, хамыытың мурнунда кызыгаарларны үреп болбазының, күрүнелериң дең бот-эргезиниң болгаш чурттарның иштики херектериниче холгаарлавазының принциптерин сагыры болгаш амыдыралга шыңгыы боттандырары дээш демиселди уламчылаарынче тайбыңга ынакшылдыг бүгү күштерни Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели кыйгырган.

Делегейниң ийиги дайыны эгелээнинден бээр 40 чыл болганын каш-ла неделя болгаш демдеглээр деп турарын сагындырган, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели делегейниң улустарынга ол дайынның кичээндирии чүл дээрге, дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарынга ежээнниг күштерге удур демиселди кошкатпазы ол болур деп онзалап демдеглээн.

Ниити-европа чөвүлел хуралының соонда эрткен чылдарда шериг талазы-биле дүшкүүрлүг чорукту кошкадырының талазынга болур-чогуур депшилге чедип алдынмаанынга холбаштыр Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели бүзүрежилгени быжыглаар, шериг талазы-биле дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының оруунга чайгылыш чок болгаш ажыктыг бурунгаарлаашкының хандырар талазы-биле дээштиг хемчеглерни ажылдап кылыр сорулга-биле Европаның бүгү күрүнелериниң, АКШ-тың болгаш Канаданың киржилгези-биле бо чылдан эрттирбейн конференция чыылдырар дугайында Варшава керээзиниң чоокта чаагы саналының онза ужур-дузалыын айыткан. Ол саналга НАТО чурттарының боттуг харыызын делегейниң хөй-ниитизи манап турар.

Тайбың дээш, Хельсинкиге ат салдынган Түңнел актының негелделерин амыдыралга боттандырарының эргежыктары дээш демисежип турар бүгү-ле организациялар болгаш болуктер-биле кады ажылдажылганы Чөвүлел моон соңгаар-даа быжыглаар, Европага ёзулуг-ла айыыл чок чорукту хандырарынга кады ажылдажылганың улам ыңайгы тодаргай хемчеглериниң дугайында чазактар аразының дугуржулгаларын чедип алырын оралдажыр дээ, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлели түңнелинде медеглээн.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: КЫСКА ДЫҢНАДЫГЛАР, ТАЙЫЛБЫРЛАР

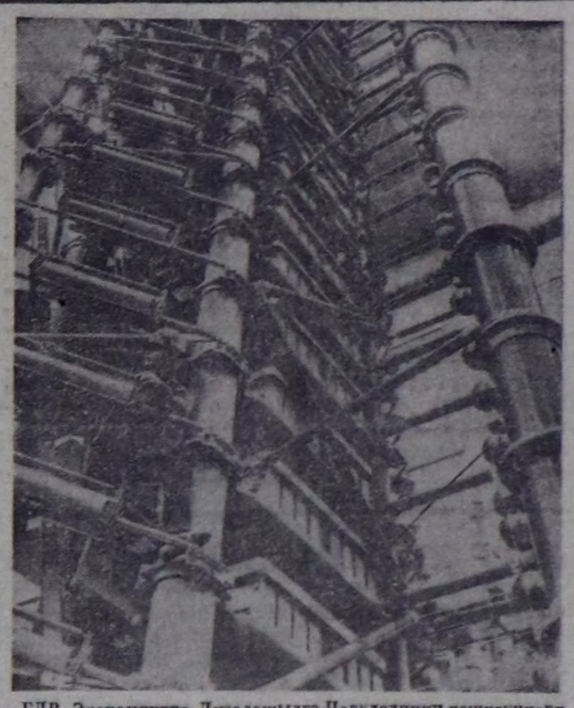

ГДР. Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кежигүннери чурттарның экономиказының бүгү адырларынга эртем-техниктиг депшилгени дүргедедириңге энергетика кол рольду ойнап турар.

ЧУРУКТА: Дрезденниң «Трансформаторен-унд рёнтгенверк» дээр бүдүрүлгезинге (ГДР-де) чехословак энергетиктериң чагыын ёзугаар белеткеп кылган 28 метр бедик вольтулуг шенелде установка.

АДН—СЭТА-ның фотозу.

ТАЙБЫҢГА ЫНАКШЫЛДЫГ КҮШТЕРНИҢ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

ТОКИО. (СЭТА). «Ядролуг бомбалар чок делегей дээш!», «Хиросимага болгаш Нагасакиге болган халаптарның катаптаарын болдурбас!». Ядролуг боо-чепсекти хоругдаары дээш делегей конференциязы шак ындыг лозуңнар-биле Токиода ажыттынган. Совет Эвилелинден, Вьетнам Социалистиг Республикадан, Кубадан, Венгриядан, Герман Демократтыг Республикадан, Иракта, Англиядан, АКШ-тан болгаш өске-даа чурттардан делегациялар, ол ышкаш делегейниң хөй-ниитизиниң 15 организацияларындан төлөөлекчилер ук конференцияның ажылында киржип турар. Ядролуг боо-чепсекти бүрүн чок кылыры дээш, бызыг тайбың болгаш улустарның айыыл чок чоруу дээш тайбыңга ынакшылдыг күштерниң демиселиниң өйү келген чугула сорулгаларын шуулганың муң чыгам делегаттары чугаалажып турар.

Империалистиг күштерниң боо-чепсектерни эндере бүдүрүп турары, өлүмнүг боо-чепсектиң чаа хевирлерин тургусканы кижи төрелгетеннің салым-чолунга улуг айыыл болуп, делегейниң дүшкүүрлүг чоруун улам чавырылдырарының херээнге моондактап турар дээрзин конференцияның санал берген киржикчилери демдеглээн.

«Чазагай күзел-соруктуң бүгү кижилери боттарының политиктиг, социал болгаш культура ылгалдарындан хамаарылга чокка, ядролуг боо-чепсекти мөңге шагда хорууру дээш боттарының күжениишкиннерин каттыштырары эргежок чугула» деп, конференцияның организастыг комитединиң даргазы япон профессор Такэси Симура онзалап демдеглээн.

А. НЕТОНУҢ ЧУГААЗЫ

ЛУАНДА. (СЭТА). Күш-ажыл партиязы— МПЛА-ның даргазы, Ангола Улус Республиканың президентизи Агостиньо Нето Уила можунуң административтиг төву—Лубангу хоорайга болган массалыг митингиге чүве чугаалаан.

Африкада амгы байдалга доктаагаш, диптe хамаарышпас күрүнелер национал хосталыышкын дээш демисежип турар улустарга неоколониализмниң болгаш расизмниң артыышкыннарындан бүгү Африка бүрүн адырылгыжеге чедир дузалаар апаар деп, А Нето онзалап демдеглээн. Мурнуу-Африка Республика Намибиядан үнүп чоруур ужурлуг деп, Анголаның президентизи чугаалаан. Ол сорулганы чедип алырынга ук чурттуң патриоттары кол рольду ойнаар. Демисежип турар намби акы-дүңмаларыбиле Ангола акы-дүңма ёзуунуң эп-сеткилин каттыштырып турар болгаш Мурнуу-Африка Республиканың расистери Ангола-биле кызыгаарда он-он муң солдаттарны, амгы үениң шавар халдаашкынының дыка хөй чепсээн тудуп, бистиң девискээривисти бомбалап болгаш өске-даа агрессчи үүлгелиишкиннерни кылып турарындан чалданмайн, Намибияның патриоттарынга деткимчени улам хөйну көргүзер бис деп, ангола президент онзалап демдеглээн.

Зимбабвениң улузу хосталга дээш демиселин нарын байдалдарда чорудып турарын АУР-нуң президентизи демдеглээш, ол чуртка ёзулуг таарыштыр шиитпирлээшкинге шаптыктап турар Англияның туружун буруу шапкан. Африканың Мурнуу чүгүнүң расизмниң кинчи-бегиниң алаанда ам-даа турбушаан улустарының хосталып үнери дээш улам улут күжениишкиннерни салырынче Африка чаңгыс эп организациязын ол кыйгырган.

Чоокта чаа республиканың күрүне аппаратынга кылдынган сайгара тургузуушкынар бүгү чонның мурнунга хүлээлгелерни күүседириңге ук аппараттың ажыл-чорудулгазын сайзыраңгайжыдарынче угланган дең, А. Нето медеглээн. Күш-ажыл партиязы— МПЛА-ның теоретиктиг шугумун амыдыралга боттандырары дээрге-ле, бистиң чуртувусту чонның хөй кезээ болур ажылчыннарның болгаш тараачыннарның башкарган турары ол болур. Ол ангыларның төлөөлекчилери партияга хөй турар ужурлуг деп, ол чугаалаан.

КАДЫ КЫЛГАН ДЫҢНАДЫГ

ЖЕНЕВА. (СЭТА). Чепсегленишкинни дүжүрер талазыбиле комитеттиң хуралынга чүве чугаалап тура, ССРЭ-ниң төлөөлекчизи В. Л. Исраэлян химиктиг боо-чепсекти хоруур дугайында ийи талалыг чугаалажыышкынарның кашчаар чоруп турарының дугайында ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың делегацияларының кады кылган дыңнадыының номчуп дыңнаткан.

ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың удуртукчуларының Венага чоокта чаагы ужуражыышкынының үезинде ийи тала химиктиг боо-чепсекти хоругдаарынга бүгү-ниити, бүрүн болгаш чедиңгир контрольдуң чугулазын бадыткаан болгаш чепсегленишкинни дүжүрер талазы-биле комитетке киирер дээш лугуржуушкунуг кады кылдынган саналды белеткээр талазы-биле боттарының күжениишкиннерин изепкейжидерин дугуржуп алган деп дыңнадыда онзалап демдеглээн. Ийи талалыг чугаалажыышкынарның июль 16-да эгелээн эдлээнин үезинде ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың делегациялары ол байдалды удуртулга болдуруп турар.

Химиктиг боо-чепсекти хорууру-биле холбаалыг чамык айтырыглар дугайты ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың аразында чөпшээрежилге чедип алдынганын кады кылган дыңнадыда демдеглевишаан, өске айтырыглар дугайты чугаалажыышкыннар уламчылаар, «ийи талалыг чугаалажыышкынарны дүрген-не доозар болгаш мындыг чугула базы онза нарын айтырыг дугайты кады кылган инициативаны чепсегленишкинни дүжүрер талазы-биле комитетке киирер дээш бүгү күжениишкиннерин олар салыр» деп, талалар айткан.

Бүгү кавыларга ядролуг чепсектиң шенелделерин хоруур дугайынга кереэ база ядролуг чаңылдырыгларны тайбың сорулгаларга чорудларынга хамаарыштыр анаа капсырар протокол дугайты ССРЭ-нин, АКШ-тың болгаш Великобританияның аразында чугаалажыышкынарның кандоряев— пенсионер.

Чедимче чок болган

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Хайтаарыгчыларның дыңнадыгы-биле сырга, Черник кылыгал спутникни орбитаже үндүрер дээш Кыдат чедирикки ракетаны салып үндүрген. Чедирикчи ракетада чедир кылдынмаан чүве бар болганындан спутник орбитаже үнмээн. Оон бузуулдары КУР-нуң девискээринде дүшкен. Бо дээрге спутник салып үйдүрүп чаңаан дөртку оралдажыышкын-дыр.

Олар бистиң дугайывыста

КАТТЫРЫНЧЫГ-ДАА, МУҢГАРАНЧЫГ-ДАА

Москвага 1976 чылда парлап үндүрген орус дылдың өредилге номун чоокта чаа садып алдым. Чечен чугаалар болгаш ийи кижиниң чугаазын дамчыштыр орус дылса бөдүүнү-биле чугаалажып өренириңге дузалаар бодаан улус бис деп, авторлар киирилде чүүлде бижээн.

Кандыг-даа дылды өренириңге дузалаар үжүрлүг ындыг номнарның чалгаарамчыы хөлчок чүве-ле болгай. А мээң бо өредилге номумну ынча дээр арга чок дивес силер бе. Ону номчааш, каттырып-даа, муңгарап-даа орар-дыр мен.

Чижек кылдыр «Хоорай транспортуу» деп аттыг өзени көрээли. Ында Россиядан метрога алы автобуска чоруурунуң хөлевиги 5 капеек, троллейбуска—4 капеек дээндир. Ол дугайын чугаалаптура, авторлар хоорай транспортунга арыжарының ол системазы олчаан артар дээрзинге чигзинмейн турар ышкаш.

Канадага ындыг ном үндүрерде бо хевирлиг чүүлдерни бижип диттинпес. Номну парлап үндүрүүге чедир ол медээлер анаа-ла эргижиреп каар ийик. Сөөлгү он чылда метрога болгаш автобуска чоруурунуң хөлевиги 25 центтен 55 чедир өзе берген болгай: Торонтоның пассажири хоорай транспортунга бир ай иштинде москвачының квартира дээш төлөөринден хөй акшаны үндүрүп турар. Ол каттырынчыг өвес бе?

Номда мындыг чугаа бар:

Павел: Энии, Лиза! Кай баарың ол?

Лиза: Энии, Павел! Театрже бар чор мен.

Павел: Метролап чоруур сен бе? Ындыг болза, Свердлов шелунге чедир кады чедээл, сен анаа өске посадиге орулгар сен.

Павел (метрога): Менде үүрмек көпеек чогул. Адыр, мен адырыктап экээйн.

Лиза: Чоор сен ону (Ол Павелге артык биледин бээр).

Кады чораан таныжынга анаа-ла ынчаар метро биледи берилгер хире улус Канадада эдээш ийин.

Ол-ла номда телефон-автомат-биле канчаар чугаалажырын таймылырлап каан. ССРЭ-ге хоорай иштинге телефон-биле чугаалажырда, чүүлге 2 капеек төлөөр! А мээң саныжымдан бистиң эки ыраажымыс Энн Мэрриниң ыржыажы үннестеди:

«Дээреи, меңээ доллардын чедириңер,

Телефоннаар ажшам чогул, дуза болуук...»

Орус дыл өреник ол номчаашта бижээн дыка хөй чүүлдерни бистиң амыдыралыыс-биле деңнеп көреш, ылаар-даа, каттырар-даа аймын тыптайн баар чордум. Оон авторлары боттарының өренинчилерин каттыртырдаа, хөлзедир-даа деп бодааннар боор, ынчалажаа чуртталадa кижи бодап четпес чүүлер база турзулаардыр ийин.

Мэри ДОУСОН,
канада журналист.
(ПМА).

Оттава.

Чедимче чок болган

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Хайтаарыгчыларның дыңнадыгы-биле сырга, Черник кылыгал спутникни орбитаже үндүрер дээш Кыдат чедирикки ракетаны салып үндүрген. Чедирикчи ракетада чедир кылдынмаан чүве бар болганындан спутник орбитаже үнмээн. Оон бузуулдары КУР-нуң девискээринде дүшкен. Бо дээрге спутник салып үйдүрүп чаңаан дөртку оралдажыышкын-дыр.

Н. Некрасовтун шүлүк чогаалының байырлалы

ЯРОСЛАВ ОБЛАСТЬ. Улуг орус шүлүкчү Н. Некрасовтуң шүлүк чогаалының бүгү-эвилел байырлалы Карабихада ооң музейинге боол эткен. Шүлүкчүнүң кайгамчык талантызына ханы ынак чүс-чүс номчукчулар аңаа чыылган. Ооң чурттап турган черинің шаандагы парыгына Москваның, Ленинградтың, Украинаның, Белоруссияның, Киргизияның, Чуваштың болгаш өске-даа черлерниң чогаалчылары чылыг, чымчак сөстер чугаалап, шүлүктер номчааннар. Улустуң аас чогаалының, боттынынгыр уран үүлдүң иедээ коллективтери аалчыларга солун программалыг концертин бараалгаткан.

ЧУРУКТА: шүлүкчү А. Сурков хол үжүүн салып берип тур.

Б. САРАНЦЕВТИҢ фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

СОНУУРГАП КӨРҮҢЕР

«Менде бүгү чүве чогумчалыг» деп делгем экранныг, өнүүг кинода Совет Армиясының хүрээлениинде албан эртирип турарларының дугайын көргүскен. Ракетчиктерниң шериг албаны ындыг-ла беден эвес. Ук кинону Одессаның киностудиязыяа кылып үндүрген.

«Мосфильм» киностудияга үндүргени «Полковник Зорининиң догаашкызы» деп өнүүг, делгем экранныг кинода ювелир магазининге каржы үнтүлүкүн дугайын көргүскен. Ис-даа чок, билдинги дег барымдаа-даа чок. Ийи улай өлүрүүшкүн болган. Истеп-хынап келирге-даа, орта чүве билдинмес. Дуржулгалыг криминалист полковник Зорин истелгеннің ут-шинин биргээр сайгарган. Истекчи биле каразыткан кижиниң аразында аңаа эвес сегиржип алышкын эгелээн. Кажар, оптут өлүрүкчүнү миниириче албадаар апарган. Чаа кинода болуушкуннар шак ындыг угланышкын-биле эртип турар. Рольларда Всеволод Санаев, Владимир Тихонов болгаш өскелер-даа ойнап турарлар.

«Мосфильм» киностудиясының чаа кинозун «Байырлал хүнүнде» деп адаан. Пантелеймон Дмитриевич Гринин деп алдептиг кижи-биле киноданы таныжар силер. Ооң назыны дөгүй берген (алдан четкен) кижи. Ооң ажы-төлү улгаткан. Ол кырган ынакшый берген дивес силер бе. Суурнуң ең чараш кызы аңаа ынак... Кырган кижи домино ойнап олургу дег. А ол ындыг төөгү-биле холбажы берген. Кол рольда Николай Пастухов ойнап турар.

Ол ылап-ла ооң кадайы болур дээрзинге бүзүреп турар. Ынчалза-даа Неллияның ашаа бар. Демги бир өске кижиге Нелля база дыка чоок, сагыш човангыр, кичээнгейлиг.

«Чаа бажында пйилээ» деп киноданы үстүнде болуушкуннарны көөр силер. Неллияның кымнын-биле артканын, кандыг шинтпир хүлээп алганын кинону көргеш, билип алыр силер. Ооң ролюнда Мария Соломина ойнап турар.

«Баш бурунгаар истелге» деп кинода болуушкуннар Ыракны Чөөн чүкте болуп турар. Экономика болгаш мөзү-шынар талазы-биле чугула айтырыгларны фильмде көдүрүп, чурттуң байлактарын хумагалыг, ажыл-агыйжы өзү-биле көөрүнче кыйгырып турар. «Тайганың эзэзи», «Херечиниң читкени» деп биске билдингир киноларның уланчызы дег кылдыр сагындырар. Кинонуң маадыры милицияның капитаны Сережкин ынап салдадыр черге болган кемниг херек үүлгедишкинин истеп турар. Кол рольда—Валерий Золотухин, ол ышкаш Надежда Репина, Георгий Юматов база ойнап турарлар. «Мосфильм» киностудия үндүрген.

Довженко аттыг киностудияга «Любаша» деп кинону тургускан. Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында бодунуң бичии дүнмаларын камгалап, ажаап өстүрген 14 хардыг бичии уругнуң дугайын кинода көргүскен.

«Чалмы назын бистиң-биле кады» деп чаа кинону баа-ла «Мосфильм» тургускан. Кинонуң маадыры Павел Петрович Колосов эртем-шинчилел институдунуң директорунга томуйлаткан. Чамдыктар аңаа таарымнаан, ылангыя Серафима Ивановна Шувалова (боду директор болуксаан) Колосовту бодунуң салдарынга кирип алыр бодаан. Күзелин чедип ап чадашкан, чаа директорнуң аттаарын баксыраадыр бодаан.

«Чүгүрүктү оорлааны» («Туркменфильм»), «Кышкы шелээ» дээш өске-даа кинолар сонуургап көөр силер.

В. ВАСИЛЬЕВА.

ССРЭ-ниң Улустарының спартакиадазы

АЛДАРЛЫГ ЧАҢЧЫЛДАРНЫ УЛАМЧЫЛАВЫШААН

Грузиялың, Азербайджанның, Армениялың кайгамчыктыг төлээлери чокта бөгүн совет спортту бодаары безин берге. Ол сураглыг спортчуларга Нона Гаприндашвилини, Леван Тедиашвилини, Вера Лантратованы, Инна Рыскальды, Игорь Новиковту, Альберт Азарянны болгаш өске хөй-хөй Олимпий болгаш делегей чемпионнарын хамаарыштырып болур. Ук спортчудар бо республикаларга дадыгын быжыкканнар.

1952 чылда, Олимпий оюнларынга совет спортчулар ең баштай киришкенде, Грузияның алаян каш төлээлери ең дээди чергениң медальдарын чаалап алганнар. Олимпий чемпионнарының баштайгыларының бирээзи, ССРЭ-ниң Улустарының бүгү-де спартакиадаларының киржикчиси Мзия Джурели бөгүн Грузин, Азербайджан болгаш Армян республикаларның ССРЭ-ниң Улустарының VII чайгы спартакиадазының хүннеринге турасказаткан парлалга конференциязына база чедип келген. Ол алдарлыг гимнастың сагыш-сеткили сергек; Джурелиниң өөреникчиси Паата Шамугия гимнастика маргылдаазынга типлекчи болган. Бо спартакиадага Грузияның спортчулары үш алдын, ийи меңгүн болгаш ийи хүлер медальдарны чаалап алганнар. Бөгүнгү типлекчилер дээргеле, мурнуда ат-сураглыг турган спортчуларның өөреникчилери-дир.

Тренерлериң эргеазинде кайгамчыктыг баазалар бар. Чижээ, Азербайджанга 1920 чылга чедир каш-ла санныг спорт шөлдери турган болза, сөөлгү ийи чылдың дургузунда сес стадион, 127 футбол шөлдери, 130 спорт залдары туттунган. Амгы үеде Бакуның чаа тудугларының аразында стадион болгаш улус эштир беш бассейниг кайгамчыктыг спорт комплексиз туттунуп турар. Ийи миллион ажыг азербайджанлар күш-культура болгаш спортта хаара туттунган, ында уругларның 110 спорт школалары бар.

Бистиң чуртувуста уругларны эрте чажындан тура күш-культурага болгаш спортка хандыкшыдын турар. Чаштай дугайында сагыш салып турар республикаларның бирээзинге чижек кылдыр Арменияны көргүзүп болур. Ол ажылга Игорь Новиков, Грант Шагинян, Альберт Азарян, Владимир Евгибарян оларны адын чоргаарал-биле адап болур. Республиканың төлөөлери Спартакиадага улуг-улуг чедишкиннерни чедип ап турары, аңаа оларның киргген улуг-хуузу улуг. Ортумак деңгээ штангистериниң Юрий Барданян типлекчи болган. Ол маргылдаа үеазинде беш делегей рекордун тургускан. Гимнастика талазы-биле спартакиаданың тулган чемпиону атты Эдуард Азарян чаалап алган.

Парлалга конференциязына Грузин, Азербайджан болгаш Армян ССР-лериниң спорт комитеттер даргалары Д. Пертонава, Г. Рзаев, Р. Асатрян олар чүве чугаалааннар.

ССРЭ-ниң Спорт комитединиң даргазының бирги оралакчызы В. П. Захавин парлалга конференциязының ажылынга киришкеш, республикага күш-культураның масалыг шимчээшкинин хөгжүдериниге чедишкиннери дээш Азербайджанның төлөөлериниге тускай шаннаалды тывыскан.

(СЭТА-ның корр.).

МОСКВА. Чипк атлетиканың түңнел маргылдаалары. ЧУРУКТА: бедиин халыыр талазы-биле чурттуң рекордсмени болгаш Спартакиада чемпиону, Ленинград командазының киржикчиси Е. Голобородько. Ол бедиин 191 см. халаан.

СЭТА-ның фотохрониказы.

ЧЕЛЭЭШ ДУҢМАМ УДААН

Чаагай тараа, погаа-чимис
Сагланнадыр үнзүн дээнзиг,
Суурувустуң кыры-биле
Суггур чаашкын кудуп
эртти.

Шырым булут аразындан
Чырык хүнүм бакылаарга,
Черни, дээрни тудуштурган
Челээш-дуга көстүп келди.

Эрее-кежээ, шыпчы
Эжим-оорум көвей—
Ыры, шүлүк билир
Ылап хоглуг улус.
Бажыңымче бо-ла
Маңнаштышаан кээр бис,—
Ынчан бичии дуңмам
Оожум ораап чөргээр мен...
Кавайынга таалап,
Караан дораан нимер.
Ойнаар-кыс дег чытса,
Аскым дужун орта
Айтыр салаам туткаш,
«Аяар» дээр мен:
Ш-ш-ш!..»—
Шимээргээри болзун.
Чимис дуңмам удаан.

Н. ОНДАР.

ОМАКТЫҢ КУШКАШТАРЫ

Бичии Омак чаа-ла дөрт харлаан. Ол хирезинде ооң угаангыры аажок. Омак эртеним-не тура халаап, орундежээн боду эдер, ийик-хеин боду кеттинип алыр.

Омактың бажыныңы сонгазының чанында улуг чоон терек бар. Ол терекке Омактың «азырал кушкаштары»—бора-хирилээлер үргүлчү чыглыр. Кежээ Омак кушкаштарны үргүлчү азыраар: хлеб тогланчызын, аъш-чем артыын аппарын бээр оол. Ынчангаш кушкаштар өөренген чаңчылы-биле Омакты эртеник-не мынчаар кый деп эгелээр:

Чик! Чирик! Чем-чем!

Күжүр Омак чаптанчыг кушкаштарын боду-ла чемгерин каар, а кушкаштар тоттур чемненип алгаш, бичии Омакка четтиргенин илереткензиг салбагар чоон теректиң будуктарынга шуштур олургулапкаш: «Ол-ла! Чик-Чирик! Омак, Омак орлап-орлан!» дээнзиг чаптанчыг ырын ырлай бээр, а Омак кушкаштарының ырын таалап дыңнаан турар.

Т. НУРСАТ.

«Хүнчүгеш» деп садигимге
Күш-культуржу аңаар мен.
Хүнүң-дациың өзүп,
Күштүг, шыырак болур мен.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

СОЛУН БОЛГАН

Бистиң Алдан-Маадыр аттыг чурт-шинчилел музейиниң көжүп чоруур музейи Өөр районнуң Ак-Чыраада силер белеткекчилериниге экспонаттар көргүзүп чораан, чедип келген. Бистиң делегеевис сигенчилерниң сонуургалын хайныктырган. Көжер музейни делегеттерге, сигенчилер оп аажок сонуургап көргеннер.

«Кызыл тук» совхозтуң сиген келикчилериниге делегеге көргүзүп турган үеевисте «О. Шынаа» совхозтуң «Отчуваш» агитбригадазы концерт көргүскен. Вера Байыр-оолдуң ырлаарын, Анюта Тоодунуң шүлүк номчаанын, аныяк кыстарның «Енисейим-Улуг-Хемим» деп ырыны ырлашканын чыылганнар сонуургаан.

Концерт, делегеге соонда Өөр, Мөңгүн-Тайга, Тес-Хем районнарындан 32 моге хүрешкен. Ол хүрешке Тес-Хем районнуң «О.Шынаа» совхозунуң мөзеи Сергей Дунчун шүүлгеен.

В. ЧАЛБАА.

агаар

Кызылдың агаар станциязының дыңнатканын өзүгаар алырга, бөгүн республикага көжүп турар булуттаар, чамдык черлерге дыңмырээшкиниг чаъс чаар. Барыын чүк угланышкынныг хаттың дүргени секундада 5—10 метр чедер. Агаарның температуразы 27—32, чамдык районнарга 17—22 градус чылыг болур.

Кызылга онзагай өскерлиишкин болбас. Чөөн чүк угланышкынныг хаттың күжү кошкак. Агаар хүндүс 29—31, дүне 13—15 градус чылыыр.

Республиканың автоорудаларына дымырадыр чаъстаар, ынчалза-даа оруктуң көстүрү эки болур.

телевидение

АВГУСТ 3-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

10.00—«Ye». Информастыг программа. 10.40—ССРЭ-ниң Улустарының VII чайгы спартакиадазының хүн демдеглели. 11.05—«Ынак шүлүктерн». 11.35—Уругларга—фильм. «Арзылаң бажыңындан чорупкан». Уран-чечен телефильм. 2-ги серизы. 12.40—«Ада-чуртту алдаржыттым». Совет Армияның ыры болгаш танцының А. В. Александров аттыг, ийи даңзыр Кызыл туктуг академиктиг ансамблиниң киржилгеазиг-биле фильм-концерт. 13.45—Медээлер. 13.50—16.00— Чапсар. 16.00—Медээлер. 16.20—«Олимпиада-80-ниң хоорайлары». «Киев». Документалдыг фильм. 17.10—Улустуң аялгалары. 17.30— ССРЭ-ниң Улустарының VII чайгы спартакиадазында.

КЫЗЫЛДАН

18.30— Телемедээлер. 18.45—«Чаагайжыдыганы — хүн бүрүнүң кичээнгейниге». Дамчыдылга. 18.55— Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.00—«Бистиң-биле, бис дег, бистен артык кыл». ГДР-ден дамчыдылга.

КЫЗЫЛДАН

20.00—«Тываның неделязы». Информастыг программа.

МОСКВАДАН

20.15—Бөгүн делегейде. 20.30—«Кайгамчыктыг эвес кайгамчыктыг үүл». Уран-чечен телефильм. 22.30—«Ye». Информастыг программа. 23.05— ССРЭ-ниң Улустарының VII чайгы спартакиадазында. 23.30—Медээлер. 23.35—ССРЭ-ниң Улустарының VII чайгы спартакиадазында. 00.00—01.35— «Олимпий хоорайларының эстафетазы». Минскиниң уран-чүүл мастерлериниң концерти. Күрүнеиниң Төп концерт залындан дамчыдылга. Төнгенде— дамчыдылгалар программазы.

ИЙИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

18.30—«Москва болгаш москвачылар».

КЫЗЫЛДАН

19.00—«Амыдыралдың дээрбээ». Документалдыг фильм. 19.55— «Хөгжүм». Мультфильм.

МОСКВАДАН

20.00—20.15— «Хөглүг аялгалар».

«ДОЛУМАНЫҢ ХУУЛГААЗЫНЫ» ЯКУТ ДЫЛДА

Тыва чогаалчыларның чамдык чогаалдарын Совет Эвилелиниң хөй национал улустары боттарының дылында номчуп турар. Бо удаада Кызыл-Эник Кыргысович Кудажының «Долуманың хуулгаазыны» деп шиирин якут улус улуг сонуургал-биле көрүп эгелээн. Ук шиирни якут дылче Иннокентий Дмитриев очулдурган.

«Долуманың хуулгаазыны» деп шиирин РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи, республиканың хөгжүмшүн театрының кол режиссёру Оюн Лакшаевич Сиин-оол тургускан, чурук каастадгазын чурукчу Ооржак Дугар-Сүрүн кылган. Олар якут өңнүктерибиле кады бир ай дургузунда ажылдааш, шиирни белеткээнер.

Республиканың хөгжүм-шүн театрының Нюрбада гастрольдап чоруур артистери түс-түс рольдарын чедиишкиниг ойнап күүсеткен. Ук шиниң баштайгы көргүзүү июль 20-де болган. Аңаа шиниң автору, Тываның Чогаалчылар эвилелиниң баштаар черинің даргазы К. К. Кудажы база киржип чораан.

Тыва чогаалчының шиизин Якут АССР-ниң ажыл-агыйларында, бүдүрүлге черлериндe көргүзүп чоруп турар.

К. ХЕРТЕК.

КАИ-ниң дыңнадыы

АЖЫЛ ЭКИЖИЗЕ-ДАА

Кызыл хоорхүүскомнуң ИХК-ниң КАИ-зи бодунуң ажылын партия болгаш чазактың негелделеринге дүүштүр чорудуп турар.

Транспортка озал-ондак таварылгаларын болдурбазының болгаш транспортчуларның корум-чурум байдалының айтырыглары СЭКП хооркомунуң болгаш хооркүүскомнуң шыңгыы контролюнда турар. Чоокта чаа партия хооркомунуң бир бюрозунга Көдээ ажыл-агый министерствозунуң автобаазазында сагылга-чурум дугайында айтырыгны чугаалашкан. Ол ышкаш хооркүүском хуралдарынга орук шимчээшкининге айыл чок чорук айтырыгларын чаңгыс эвес катап чугаалашкаш, чолаачыларының корум-чурум кошкак транспорт бүдүрүлгелериниң удуртукчуларынга шыңгыы негелдени тургускан. Орукка озал-ондак таварылгаларын болдурбас дээш, бо ажылга оперативтиг удуртулганы улам күштелдирер сорулга-биле СЭКП хооркомунуң чанында тускай штабты тургускан.

Хоорайда КАИ-ниң тускайжыттынган дружиналарын кол нуруузунда АТБ-лер удуртукчулары баштап турар. Бо чылын ол дружиналар ажылын элээн экижиктениг демдеглээр херек. Оларның кежигүннериниң составы сан болгаш шыпар талазы-биле экижээн. Ам шупту 51 дружина ажылдап турар.

Ынчалза-даа чедип алдынган чамдык үүлдерден аңгыда, ол дружиналарда четпестер ам-даа бар. Дружинниктериниң талазындан дежурныйлаашкын үзер, а чамдык автоажыл-агыйлар удуртукчулары дежурныйлаашкынарга транспорт аймаан болгаш кижилерни чедир бербес таварылгалар бар. Ооң уламындан алды айлар дургузунда 186 автомашиналар болгаш 546 дружинниктер дежурныйлаашкынче үнмээн. Бо ажылга эң харыысалга чок чоруун дугаары 2, 3 АТБ-лериниң. Көдээ ажыл-агый министерствозунуң автобаазазының, агрохимлабораториянның, геология экспедициязының, «Сельхозтехниканың» районнар аразының каттыжышкынының, автокомбинаттың, главснабсбыттың болгаш хоорайның оондаа өске албан, бүдүрүлге черлериниң удуртукчулары көргүзүп турар.

Дружинниктериниң талазындан дежурныйлаашкындан озалдаар, ылгавыр демдек чок кээр чоруктар бар. Бо бүгү шимчээшкин хайгааралының шынарын кудуладып турар. Үстүнде адаттынган организацияларның удуртукчуларын шимчээшкининиң айыл чок болурунуң хоорай комиссиязынга дыңнаан болгаш оларга шыңгыы сагындырыгны берген. КАИ мооң мурнуида ышкаш, бо айтырыгже база улуг кичээнгейни салып, ону моондаа экижидер сорулгалыг ажылдап турар.

Бо чылдың бирги кварталында хоорайда озал-ондак таварылгалары хөй болганын барымдаалааш, бүдүрүлге черлериниң хөй кезиин хынап, аңаа хамаарыштыр тодаргай хемчеглерни ап чоруткан.

Хоорайның дөрт школаларында 6—8 класстарның өөреникчилериден тургустунган шимчээшкиниң аныяк инспекторларының болгумнерки организастаан. Олар КАИ ажылдакчылары-биле кады неделяда бир катап дежурныйлаашкынче үнүп, чадаг улустуң кудумчута шимчээшкиниң хайгаарап турарлар. Ол ажыл моон-даа ынай экижинр.

КАИ озал-ондак болуушкуннарының болгаш чурум хажыткан чолаачыларның дугайында чүгле бо эткен үениң дургузунда безин 96 дыңнадыгларны чогуур черлерже дамчыткан, а 160 дыңнадыгларны транспорт ажыл-агыйларының боттарынче чоруткан, 482 фильмнер көргүзүүн организастаан, 138 беседа, лекцияларны эрттирген, радиога 12, телевиденеге 24 удаа дамчыдылганы организастаан база республика солунларының арынарынга 28 материалдарны парлаан. Транспорт аймаан эзирик башкарып чорааны дээш 612 кижиниң транспорт башкарар эргелин казаан.

Бо бүгү кылын чоруткан ажылдар чолаачыларның талазындан корум-чурум хажыдышкыннары болдурар чоруктарны кызырарынга дуэалыг болганы илдеп: май 15-тен бо үеге чедир озал-ондак болуушкуннары эткен чылдың бо үеазинде турганынга деңнээрге кызырылган.

Көдээ ажыл-агый министерствозунда, Садыг министерствозунуң, Амыдырал хандырылга министерствозунуң, «Тыва совхоз тудуг» каттыжышкынының автобаазаларында күш-ажыл чуруму кошкак, ажыл соонда чолаачыларның транспортун гаражка эккеп тургузарын шыңгыы контрольдавайн турарындан транспортка озал-ондак болуушкуннары оларда таваржып, чолаачыларның сагылга-чуруму багай болуп артпышаан. А чамдык ажыл-агыйларда транспортту ажыл соонда гаражка эккеп тургузар ажыл экижизе-даа, ам-даа чогуур негелделерге дүүшпейн турар. Ынчангаш ажыл-агый удуртукчулары олче кичээнгейни моон соңгаар-даа күштелдирери негеттинип турар.

В. БРЮХАНОВ,
Кызыл хооркүүскомнуң ИХК-ының КАИ салбырының начальниги.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

КИНО

АВГУСТ 3-ТЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Чалыы назын бистиң-биле» 10.00, 12.00, 14.00, 16.00 (узаткан), 18.30 (узаткан); 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Төрел хан» 15.00, 18.40, «Ярославна—Франциының кадын хааны» 16.50, 20.30 (узаткан) шактарда.

«ПИОНЕР»: «Мультчыынды» 10.00, «Чүгүрүктү оорлааны» 11.30, 13.20, 15.10, «Деспишкин» 17.00, 18.50, 20.40 (узаткан) шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «№ 96 кинозчыынды» 10.00, «Көдээ башкы» 15.00, «Генрих VIII болгаш ооң алды кадайы» 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда.

«ЧАЙГЫ»: «Орай кат» 14.00, 16.00, 18.00, 20.00 шактарда.

САДЫП АЛЫКЧЫЛАРГА

Үлетпүр бүдүрүлге черлериниң, организацияларның местокомнарның болгаш удуртукчуларының кичээнгейниге!

Кызылдың аъш-чем садыы хоорайның чурттакчыларынга комбикормну тоннада 180 рубль кылдыр садарын чарлап тур.

Хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш янзы-бүрү организацияларындан коллективтиг чагыгларны хүлээп ап турар.

Чагыгларны дараазында адреске хүлээп алыр: Кызыл хоорай, Октябрьская кудумчузу, № 29 бажын, садыг киллизи, тел. 2-34-32.

Редакцияның адреси: Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийже амыдырал болгаш совет тургузуг киллистериниң 2-37-13, пропаганда киллизиниң 2-31-75, культура киллизиниң 2-23-54, көдээ ажыл-агый киллизиниң 2-21-47, үлетпүр киллизиниң 2-22-64, чагаа киллизиниң 2-41-27, информация киллизиниң 2-26-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16305. Чагыг № 2133.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүдүлүнүң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле аргелелиниң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1).

ТС—01011.